Է. ՏԱՐԻ 2005 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 13 ՀՈՌԻ 4383—Հ. Տ. 22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1890—Ն. Տ. 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1890—ՀԻՋՐ. 19 ՍԷՖԷՐ 1308 ՇԱԲԱԹ

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ԳԻՐ ԵՒ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونکیان خانده آره‌ولك
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
[illegible] 160
[illegible] 90
[illegible] 40
[illegible] 200
[illegible] 100
[illegible] 56
[illegible] 28

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, 1890

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ԵՒ ԻՒՐ ՔՆՆԱԴԱՏՔ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Մ***ի յօդուածագիրն Ազգ. Հիւանդանոցի վերաբերեալ ի՞նչ բանէ գոհ է որ Հիւանդանոցին բժիշկներէն գոհ լինի։ Տեսէ՛ք ի՛նչպէս կը դատափետէ այս բժիշկներն և անոնց պաշտօնավարութիւնը.—

«Քանի՞ բժիշկ ունի Հիւանդանոցն. երկու օգնականներ որք կարգաւ հոն կը կենան, և որոնք ընդհանրապէս դպրոցէն ելլողներ են. ասոնք Հիւանդանոցը քիչ մը ատեն կը կենան, քիչ մը փորձառութիւն կ'ունենան և յետոյ կը մեկնին։ Հիւանդանոցի «պիւտճէն» չներեր աւելի ամսական մը տալ, իսկ անոնք ալ վստահ են թէ դուրսն աւելի պիտի կրնան շահիլ։ Դարձեալ կուգան նորեկներ որք հիւանդներու վրայ փորձառութիւն պիտի ընեն և երթան, և այսպէս շարունակաբար։

«Իսկ երբ բժշկապետ մէկ բժիշկ կայ, շաբաթը մի քանի անգամ կ'այցելէ։ Անկողիններուն քովէն անցնելով պէտք է բժշկէ հիւանդները... Ո՞ր մէկ հիւանդին նայի բժիշկն, ո՞ր մէկ տեսակին վրայ միտք յոգնեցնէ։... Զարմանալի՞ է ուրեմն որ հիւանդներն անխնամ կը մնան, զոհ կ'ըլլան անհոգութեան, ապիկարութեան, դարմանի պակասութեան։»

Որո՞նք են Հիւանդանոցի այն բժիշկներն որոց արուեստական կարողութիւնն, արժանապատուութիւնն և ծառայութիւններն այսչափ աժան կը ծախէ Մ***ի յօդուածագիրը։ Քառորդ դարէ մ'ի վեր Հիւանդանոցին մէջ իրարու յաջորդող բժիշկներն աչքէ անցունելով, որո՞նք են արդեօք բարեխղճ քննադատին ակնարկած «դպրոցէ նոր ելլող» համբակ անփորձ բժիշկները.—Տքթ. Մաթէոսեա՞ն, Տքթ. Մօղեա՞ն, Տքթ. Ճէլալեա՞ն, Տքթ. Այվազեա՞ն, Տքթ. Ռափայէլեա՞ն, Տքթ. Վիչէն Օրմանեա՞ն։ Կը փափաքէինք գիտնալ անուանքն այն դպրոցէ նոր ելած համբակ բժիշկներու որք Հիւանդանոցն Սպանդանոցի դարձուցեր են։ Եւրոպեան ամեն Հիւանդանոցի մէջ, ձեռնհաս բժշկապետի մը անօրէնութեան ներքեւ, նորաւարտ երիտասարդ քանի մը բժիշկներ կը ծառայեն միշտ, բաւական է որ իրենց վերեւ կարողագոյն գիտող մը և հսկող մ'ունենան։ Բայց Հիւանդանոցի օգնական բժիշկ ըսելով Մ***ի քննադատն արդեօք Տքթ. Նահապետեա՞նը, կամ Տքթ. Գալուստեա՞նը կ'ակնարկէ։ Ասոնց դէմ ինչ որ ալ ըսէ, նորեկ են՝ դպրոցէ նոր ելած են չի կրնար ըսել. զի առաջինն առնուազն 30 տարուան բժիշկ մ'է, և քսան տարի միօրինակ ծառայած է Հիւանդանոցին մէջ, և երկրորդն ալ ո՛չ նուազ հին բժիշկ մ'է։ Եթէ Մ***ի յօդուածագիրն այսօրուան բժիշկները կ'ակնարկէ, իբր ձաղկած «դպրոցէ նոր ելլող» համբակներն արդեօք Տքթ. Հինքեարպէյէնտեա՞նն է, Տքթ. Եաղուպեա՞նն է, որք փոխն ի փոխ օր ընդ մէջ կ'այցելեն (մէկ օր մին կուգայ, միւս օր երկրորդը,) միայն օգնական ունենալով զՏքթ. Գալուստեան։ Բայց Տքթ. Հինքեարպէյէնտեանի համբաւը Մ***ի յօդուածագրին խծբծանքէն գեր ի վեր է, և Տքթ. Եաղուպեան, թէեւ Փարիզէ նոր եկած, բայց մանաւանդ վիրաբուժական ճիւղին մէջ հանած է նախանձելի համբաւ մը, որ ամեն օր տասնեակ վիրաբուժական գործողութիւններ դուրսէն կը քաշէ կը բերէ Ետի Գուլէի Հայոց Հիւանդանոցն։ Եւ այս համակրելի բժիշկներն են, հայ երիտասարդութեան այս պարծանքներն են որ այնքան անիրաւաբար կը նշաւակուի՛ն Մ***ի մէջ....

* * *

Նախորդ յօդուածին մէջ Հիւանդանոցի տեղեկագրերուն յիշատակութիւնն և հոս Հիւանդանոցի բժշկաց յիշատակութիւնը մեր միտքը կը ձգեն անուն մը, որ Հիւանդանոցին մէջ և Հիւանդանոցէն դուրս շատերու յարգանք ազդած է, հանգուցեալ Տքթ. Վիչէն Օրմանեանի անունը, զոր դառնագէտ և երկարատեւ հիւանդութիւն մը բաժնեց իւր աշխատութեանց և ուսումնասիրութեանց նախասիրական վայրէն, Ազգ. Հիւանդանոցէն։ Տքթ. Օրմանեան այնքան սիրով փարած էր այս պաշտօնին, այնքան անձնուէր եղած էր իւր բժշկապետի պարտաւորութեանց որ կարեւոր հեղինակութեան մը տարերքը գտաւ անոնց մէջ։ Իւր պաշտօնավարութեան առաջին քառամեայ տեղեկագիրն հրատարակելէ յետոյ, (1879-1883), հանգուցեալը պարապեցաւ վիճակագրական մեծ աշխատութեան մը հիւանդարանի ճիւղին վրայ, որոյ արդիւնքն ի լոյս ընծայեց իւր երկրորդ քառամեայ տեղեկագրով (1883-1887), որ հրատարակեցաւ Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին Պատմութեան հետ մէկտեղ։ Այս ընդարձակ և բազմակողմանի տեղեկագիր ա՛յնքան հաւնեցաւ բժշկական աշխարհին մէջ և արտաքոյ այն աշխարհին, որ Մայրաքաղաքիս Բժշկական ժողովոյն մէջ նկատողութեան առնուեցաւ, և ի խնդրոյ ոչ-հայ անդամոց ֆրանսերէնի թարգմանուեցաւ, և մի քանի ընդհանուր նիստերու մէջ մեծապէս գնահատուելով, Վսեմ. Մավրոյէնի փաշա հրամայեց արքունի բոլոր Հիւանդանոցներուն հաղորդել նոյն տեղեկագրին թարգմանութիւնն, որպէս զի այն Հիւանդանոցներու բժիշկներն եւս նոյն ոճով տեղեկագրեր պատրաստեն։ Այս առթիւ ժողովոյն մէջ գոհունակութեամբ յիշուեցաւ նաեւ Տքթ. Պարոնիկ Մաթէոսեանի մեր Հիւանդանոցին մէջ ժամանակաւ տուած աշխատութիւնն և առաջին անգամ լինելով պատրաստած բժշկական տեղեկագիրը նոյն Հիւանդանոցին վրայ։—Ահա՛ Ազգ. Հիւանդանոցի բժիշկներն։ Օտարք մեզմէ աւելի կը գնահատեն զանոնք։

* * *

Հա՞րկ է պատասխանել քննադատին այն միամիտ հարցման թէ «Ո՞ր մէկ հիւանդին նայի բժիշկն»։ Յօդուածագիրը քանի՞ բժիշկ կ'ուզէ որ ունենայ հիւանդանոց մ'ընդհանրապէս և մեր Հիւանդանոց մասնաւորապէս։ Ցունաց Հիւանդանոցին մէջ աւելի հիւանդք կան քան մեր Հիւանդանոցին մէջ, բայց Ցոյներն ալ միշտ երկու կամ երեք բժիշկ միայն ունին, որք փոխն ի փոխ իրարու կը յաջորդեն, որպէս մեր Հիւանդանոցին մէջ։ Մայրաքաղաքիս եւրոպեան հիւանդանոցներու լաւագոյնը Բրուսիականը կը համարուի, որ երկու բժիշկ միայն ունի, երկուքն ալ այցելու, այսինքն ոչ-մնայուն, որք որոշեալ ժամերուն կուգան՝ մին (Տքթ. Գամպուրօղլու) վիրաբուժական և միւսը (Տքթ. Մորթման) ներքին հիւանդութեանց կը նային ու կ'երթան։ Բրուսիական Հիւանդանոցին Տնօրէնութիւնը չի հարցուներ թէ «Ո՞ր մէկ հիւանդին նայի բժիշկը»։ Նոյն հարցումը չըներ ֆրանսական դեսպանատունն ալ, որ մէկ բժիշկ միայն ունի ֆրանսական Հիւանդանոցին համար (Տքթ. Տըլափորթ), որ սովորական ժամերուն իւր այցելութիւնը կ'ընէ։

Հիւանդանոցի բժշկական այցելութեանց կանոնը սա է թէ երբ նոր հիւանդ մը կամ վիրաւոր մը ներկայանայ, գլխաւոր բժիշկը կամ վիրաբոյժը կը քննէ, և պէտք եղած դարմանն իւր օգնականին և հիւանդապահներուն ցոյց կուտայ։ Եթէ վիճակի փոփոխութիւնք գիտուին, նորէն կը քննէ յաջորդ անգամուն, ապա թէ ոչ՝ կ'անցնի միւս հիւանդին։ Մնայուն բժիշկն ալ, ի բացակայութեան գլխաւոր բժշկին, մանաւանդ գիշեր ատեն, յանկարծակի ծանրացող հիւանդաց անմիջական դարմանները կ'ընծայէ։ Բայց երբ, ինչպէս մեր Հիւանդանոցին մէջ, կարգ մը հիւանդներ պարբերական, երկարատեւ կամ անբուժելի ախտերէ կը տառապին, օրինակի համար թոքախտէ, սրտի հիւանդութենէ, անդամալուծութենէ, որք մէկ օրէն միւսը վիճակի փոփոխում չեն ներկայացներ, բժշկական քննութեան կարճութիւնը կամ երկարութիւնն ի՞նչ տարբերութիւն կ'ընէ այս խղճալեաց համար....

* * *

ՆՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ԴԻՐՔՆ ԵՒ ՇԷՆՔԸ

Թերեւս կարծէք թէ Հիւանդանոցի նոր և փառաւոր շէնք մը կառուցանելով հիւանդաց և այլ պատսպարելոց վիճակը պիտի բարւոքի, որովհետեւ նոր, մաքուր, ընդարձակ եւ օդասուն շէնքի մը ինքնին ընծայած առաւելութիւնները պիտի վայելեն։ Աւա՛ղ, Մ***ի յօդուածագիրը բոլորովին տարակարծիք է ձեզ։ Եթէ իւր խօսքին նայինք, «Նորակառոյց Հիւանդանոցը դուցէ աւելի վատթարացնէ Հիւանդանոցի վիճակը»։—Գիտէ՞ք ինչո՛ւ. զի քննադատը գտեր է թէ վերաշինութեան միջոցին անշուշտ նուէրները պիտի պակսին,—թէեւ քիչ մը վերը կ'ըսէր թէ «լրագիրք ամեն օր Հիւանդանոցի նուիրատուաց ցուցակները կը հրատարակեն», և իրօք ալ կը հրատարակեն, քանի որ նուիրատուութիւնք չեն դադրած, և պատճառ չկայ որ դադրին։

Բայց այս հակասութեան վրայ ձեր զմայլումը զսպեցէ՛ք, սքանչանալու համար տրամաբանութեան հետեւեալ շղթային հրաշակերտին վրայ։

«Նոր Հիւանդանոցը հինին տեղ կանգնելն արդէն ամենամեծ սխալ մըն էր. հեռու ամէն կեդրոնէ, հեռու աչքէ, Կ. Պոլսի մէկ հեռաւոր անկիւնն հիւանդանոց կանգնելու համար պէտք է որ Հայերն ունենային Ցունաց դրամական կարողութիւնը. քանի որ չունինք այդ կարողութիւն, հարկ էր մեզ աւելի գործնական ըլլալ։ Հիւանդանոցը պէտք էր կառուցանել Բերայի մէջ։»

Հիմա՛կ է որ Մ***ի յօդուածագրին միտքը կ'իյնայ թէ Հիւանդանոցը պէտք էր կառուցանել Բերայի մէջ, հիմա՛կ երբ Նոր Հիւանդանոցին երկու երրորդ մասը շինուած լմնցած է։ Ինչո՞ւ էր, երբ տարիներով Հիւանդանոցի վերաշինութեան խօսքն եղաւ, երբ շէնքին յատակագիծը Ազգ. Վարչութեան ներկայացուեցաւ, և լրագրաց մէջ ծանուցուեցաւ, և երբ —չորս տարիներ յառաջ— Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնն իւր Տեղեկագրով բացատրեց թէ ինչ ինչո՛ւ համար Նոր Հիւանդանոցն հնոյն տեղ կառուցանել նախամեծար կը դասէ, վերջնական որոշումն Ազգ. Վարչութեան թողլով հանդերձ։ Մ***ի յօդուածագիրն որ այնքան նախանձախնդիր կը թուի Հիւանդանոցի բարեկարգութեան՝ ո՞ւր էր երբ Հոգաբարձութիւնն հրապարակաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր 1887 յունուար 1 թուով.

«...Այս վերաշինութեան առթիւ խնդիր եղաւ Հիւանդանոցն այլուր փոխադրելու, նոր շէնքը կառուցանելով Բերայի բարձանց վրայ, ի Շիշլի, ուր, ըսուեցաւ, աւելի օդասուն և աւելի կեդրոնական տեղ մը հաստատուած կը լինի, ուր շատ մը հայ բժիշկներ ձրիապէս կրնան այցել, և ուր Ազգին Տունն եւս առաւել Ազգին աչաց ներքեւ կը գտնուի։

«Գիտելի է սակայն թէ Ետի-Գուլէի դուրսն օդի կողմէ գերազանց դիրք մ'ունի, և Հիւանդանոցի մը ամեն անհրաժեշտ պայմանները կը ներկայացնէ, որպէս կ'երեւի մեր Բժշկապետին Տեղեկագրէն ալ։ Կեդրոնականութեան մասին, երկաթուղւոյ, շոգենաւի և թրամվէյի երրեակ հաղորդակցութեանց շնորհիւ, Ետի-Գուլէի դուրսը Շիշլիի կողմերէն շատ աւելի կեդրոնական է, և փոխադրութեանց համար աւելի մեծ դիւրութիւններ կ'ընծայէ ամեն տեսակէտով։ Բժշկային ձրի խնամոց գալով, Հիւանդանոցի վարչութեան մէջ վերջնապէս հաստատեալ սկզբունք մ'է այժմ թէ բժշկային խնամքներ թոշակաւոր բժշկաց ձեռամբ պէտք է տրուին, որպէս զի բժշկային պատասխանատուութիւնն իրական և յարատեւ լինի։ Այս ամեն նկատողութեամբք, մեր յոյն հայրենակիցք (որք Բերայի կողմն Հայոցմէ շատ աւելի բազմաթիւ են) իրենց մարդասիրական հաստատութիւններն հիմնած են Ետի-Գուլէի դուրս, մեր Հիւանդանոցէն քիչ հեռի, և հոն վերջերս (20 000 ոսկւոյ ծախիւք) կառուցին յաւելուածական նոր շէնքեր, մանաւանդ նոր Ցիմարանոց մը։

«Բայց մեզ համար Ետի-Գուլէի դուրսն ստացած է ազգային պատմական կարեւորութիւն մ'ալ, զոր կարելի չէր անտես ընել։ Նաեւ, շնորհիւ վաղեմի բարեբարոյ առատասիրտ հոգածութեան, Ազգն հոն ի վաղուց անտի ունի ընդարձակ հողեր, արտ, այգի, պարտէզ, որովք շրջապատեալ է Հիւանդանոցը։ Բերայի բարձանց վրայ այսչափ գետնի ստացումն և նոր Հիւանդանոցի մը շինութիւնն, յորում՝ տեղւոյն հեռաւորութեան պատճառաւ՝ արդի Հիւանդանոցին շինուածանիւթերէն օգուտ չպիտի կրնար քաղուիլ, շատ մեծ և արտասովոր ծախուց դուռ պիտի բանային, մինչ՝ գործնական լինելու համար՝ Հոգաբարձութեանս մտադրութիւնն եղաւ ըստ կարի համեստ ծախքով լաւագոյն շէնք մը կառուցանել։»

Բաց աստի, Հոգաբարձուք կ'ըսեն թէ քանի որ մեր Հիւանդանոցն առաւելապէս ժողովրդական հաստատութիւն մ'է, և քանի որ պատսպարելոց 100էն 75-80ը գաւառացիք են միշտ, պէտք է որ Հիւանդանոցը գտնուի հայ ժողովրդեան և հայ գաւառացւոց ստուարագոյն գտնուած կողմն, որ է Պոլսոյ կողմն, ուր են խաներն, ուր են ամենէն աւելի բազմահայ թաղերն, ուստից մինչեւ Ետի-Գուլէի Հիւանդանոցն հազիւ 15-20 վայրկենի ճամբորդութիւն մ'է, շնորհիւ երկաթուղւոյ, թրամվէյի և շոգենաւի երրեակ դիւրութեանց, որոց մին եւեթ, թրամվէյը, գոյութիւն ունի Բերայի բարձանց վրայ, մինչ ծովեզերքի մօտ գտնուելն և մանաւանդ եւրոպեան երկաթուղւոյ միջազգային գծին վրայ կեդրոնական դիրք մը բռնած լինելն ամենամեծ առաւելութիւն մ'է մեր Հիւանդանոցին համար իւր այժմեան տեղւոյն վրայ։

Կը հասնի՞ք այս փաստերուն թէ ոչ։ Եթէ չէք հասնիր, շատ ուշ մնացած էք ձեր տհաճութիւնն յայտնելու։ Այս փաստեր հազար անգամ գրուեցան հրապարակին վրայ, նոյն իսկ Արեւելքի խմբագրականներուն մէջ, դեռ եւս բրիչի առաջին հարուածը չտրուած նոր Հիւանդանոցին շինութեան։ Ի՞նչ կը նշանակէ այն ատեն լուռ կենալ բոլորովին և ճիշդ ա՛յն վայրկենին երբ Հոգաբարձուներ՝ Նոր Հիւանդանոցին շինութեան մնացեալ մասն եւս ի գլուխ հանելու համար ժողովրդեան կը դիմեն՝ ելնել ըսել թէ «ամենամեծ սխալ մը գործեցիք նոր Հիւանդանոցն հին տեղւոյն վրայ կառուցանելով»։

* * *

Այս պատուական մարդիկ արդէն տասն տարիէ հետէ անձնուիրաբար և մարդասիրաբար կը տանէին Հիւանդանոցի մատակարարութեան ծանր բեռը, զոր իրենցմէ յառաջ շատեր անտանելի գտած էին, երբ՝ ի լրումն զոհողութեանց՝ չկրնալով տոկալ հոգելոյս Տ. Ներսէս Պատրիարքի թախանձանաց, Նոր Հիւանդանոցին շինութեան հոգն ալ կը ստանձնեն, մէկ մէկ առատ նուէրով հայթայթելով ծախուց մէկ կարեւոր մասը։ Յատակագծերը պատրաստել կուտան, և կը տանին անձամբ կը մատուցանեն Խառն Ժողովոյ մէկ նիստին, որուն կը նախագահէր Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հայրն, եւ կ'ատենապետէր Վսեմ. Սիմոն պէյ Մագսուտեան։ Հոգաբարձուք կը բացատրեն յատակագծերը, կը նշանակեն թէ ո՛րչափ ծախք պիտի երթայ, և ամենայն ինչ ենթարկելով Վարչութեան վաւերացման, Ժողովէն կը խնդրեն նաեւ որոշել թէ Նոր Հիւանդանոցն ո՞ւր պիտի շինուի, Ետի-Գուլէ՞ թէ Բերա։

Արձանագրութիւնք կեցած են Պատրիարքարանի մէջ։ Քաղաքական Ժողովոյ Վսեմ. Ատենապետը խօսք առնելով և առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն ուղղելով, կը յիշեցնէ այն անձկալի աղետալի օրերն երբ Հոգաբարձուք, եւս քան զեւս վհատեալ, խորս կուտային Հիւանդանոցի անել կացութեան առջեւ, երբ Հիւանդանոցի հացագործն անգամ հաց տալը կը զլանար, երբ Հիւանդանոցի պահանջատէրք Պատրիարքարանը կը պաշարէին, և Ազգ. Վարչութեան անդամոց հաւաքումն անկարելութեան կը մատնէին։ Այս անցեալ տխուր կացութեան իբրեւ փայլուն հակապատկեր, Վսեմ. Սիմոն պէյ կը յիշեցնէ արդի Հոգաբարձութեան օրով Հիւանդանոցի վիճակին զգալի բարւոքումն, որուն իբրեւ փառաւոր վախճան այս Հոգաբարձուք վերաշինութեան յատակագիծ մ'եւս բերելով ժողովոյն՝ երախտապարտ կը թողուն Վարչութիւնն և Ազգն համօրէն։ Ուստի, կատարեալ վստահութիւն յայտնելով Հոգաբարձուներուն վրայ, Ատենապետ էֆէնտին կ'առաջարկէ որ ժողովն Հոգաբարձութեան կամքին թողու իւր յարմար դատած դիրքը և ձեւով կառուցանել նոր Հիւանդանոցն։ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը կը հաւանի, և բոլոր ժողովականք, եկեղեցականք և աշխարհականք, յոտնկայս շնորհակալութիւն կը յայտնեն Պատ. Հոգաբարձուաց, որք ասով ալ գոհ չմնալով, (և կարծես կռահելով թէ օր մը պիտի քննադատուէին Մ***ի մէջ,) կը կրկնեն թէ իրենք պատասխանատուութիւն չեն ստանձներ ո՛չ շինութեան տեղւոյն ո՛չ յատակաձեւի մասին. բայց Նախագահ Սրբազանն և Ատենապետ էֆէնտին կը կրկնեն թէ Հոգաբարձուներուն որոշումն Ազգ. Վարչութեան որոշումն է յայսմ մասին։

Այս կերպիւ ահա ճամբայ կ'ելնեն Հոգաբարձուներն՝ Ազգ. Վարչութեան որոշմամբ և վաւերացմամբ քաջալերեալ՝ ի վերաշինութիւն Հիւանդանոցին ի Ետի Գուլէ։

* * *

ԲԵՐԱՅԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆՆ

Արդ, այս վաւերական պատմու-

---

43 —

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ

ԽԵԼԱԳԱՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՆԿՈՒՄԸ

Մարգիզին նայուածքին մէջ լոյս մը շողաց եւ մարեցաւ իսկոյն։

—Նախ, չենք գիտեր թէ այս դուռը պիտի բացուի՞, պատասխանեց Կասթօն տը Լիմանս, որ Ատրիէնի նայուածքէն հասկցած էր անոր միտքն. յետոյ, այնտեղ հրշեջի ջուրէ ուրիշ ըմպելիք գտնելնուս ապահով չենք։ Լաւագոյն կ'ըլլայ եթէ իսկոյն ճամբայ ելլենք Սիրքուր դառնալու համար։ Շատ հեռացած ենք եւ արագ քալելու պէտք ունինք, եթէ կ'ուզենք գիշերէն առաջ դղեակ հասնիլ։

—Կասթօն իրաւունք ունի, ըսին միւս որսորդները միաբերան։

Ոտքի ելան, մախաղներն առին, եւ հրացանը թեւերնին անցուցած կամ ուսերնուն վրայ, ճամբայ ելան։

Ատրիէն տը Վէրվէն վերջին ակնարկ մը նետած էր հին շէնքին ու պարտիզի ծառերուն վրայ, ըսելով.

—Ես նորէն կուգամ։

Գիշերը վրայ հասած էր, երբ մեր որսորդները Սիրքուրի դղեակն հասան, ախորժակնին սաստիկ բացուած։ Ընթրիքը պատրաստ էր, իսկոյն սեղան նստան։ Աւելորդ է ըսել թէ անյագաբար լափեցին բերուած խորտիկները։ Չէին խօսեր, վասն զի մարդուս դժուար է լեզուն գործածել բերանը լեցուն եղած ժամանակ։

Սակայն, ճաշէն վերջն սկսան խօսակցիլ։ Շատ կը գանգատէին երէներու նուազութենէն։

Ատրիէն լուռ կը մնար. երազախոհ երեւոյթ մը ունէր։ Սուրճ բերին։ Այն ատեն, Պ. տը Սանզաք՝ խօսքը Կասթօնի հօրը ուղղելով՝ հարցուց թէ գիտէ՞ր առանձնացեալ հին տունը զոր իրենք գտած էին վայրի տափաստանի մը մէջտեղ, Շամբինեօլի կողմը։

—Ի՞նչ, մինչեւ այդտեղ գացի՞ք, գոչեց Պ. տը Լիմանս, ուրեմն կը հասկնամ թէ ինչ պատճառաւ կը գանգատէիք թէ չէք որսացած։ Ես երկու կամ երեք անգամ միայն տեսած եմ այդ կալուածը, այն կողմէ անցնելու առթիւ, եւ այդ մասին բան մը չեմ կրնար ըսել ձեզ։ Կը յիշեմ սակայն որ այդ տեղը Քօրպըլիէռ կը կոչեն։ Ի՞նչ պատճառաւ այդ անունը տուած են։ Ենթադրողներ կան թէ ատենօք այդտեղ կրօնաւորներ կան եղեր Քօրպըլիէռներու կարգէն։ Շատ հաւանական կ'երեւի այս եւ այդ շէնքին տրուած Քօրպըլիէռ անուան մեկնութիւնը կուտայ։ Լսած եմ որ Քօրպըլիէռի տէրը փոխուած է երկու տարի առաջ. բայց չեմ գիտեր թէ այսօր ալ այդ տունը անբնա՞կ է ինչպէս էր շատ տարիներէ ի վեր։ Ամեն պարագայի մէջ, եթէ նոր տանուտէրը եկած հաստատուած է այնտեղ, կ'երեւի թէ իր վրայ խօսեցունել տուող մէկը չէ, քանի որ իր անունը չի լսեցի բնաւ։ Իրաւ է թէ Սիրքուր հեռու է Շամբինեօլէն եւ ես ալ չի ճանչցած մարդոցս մասին հետաքրքիր չեմ ըլլար ամենեւին։

Պահ մը եւս խօսեցան Քօրպըլիէռի եւ պարտիզին երգչուհւոյն վրայ, յետոյ խօսակցութեան նիւթը փոխեցին։

Ատրիէն՝ վախնալով որ իր մտազբաղ երեւոյթը չի նշմարուէր, սկսաւ խօսիլ միւսներուն նման. վայրկեան մը յաջողեցաւ ի բաց թօթափել իր մտածումներն և զուարթ ըլլալ։ Չէր ուզեր որ իր խորհրդոցը մասին կասկած ունենային։

Սակայն Կասթօն որ ընթրիքի պահուն դիտած էր զայն, կը գուշակէր թէ երիտասարդը բան մը կը խորհէր։

Սեղանէն ելլելով, պարտէզ իջան ծխելու համար։ Կասթօն Ատրիէնի թեւը մտաւ եւ ծառուղւոյ մը մէջ մխեց զայն։

—Ի՞նչ բանի վրայ կը մտածես, հարցուց։

—Ե՞ս։ Ի՞նչ բանի վրայ կ'ուզես որ մտածեմ։

—Համարձակ չես։

—Ինչպէ՞ն գիտես։

—Ինծի պատասխանելու ձեւէդ։

Ատրիէն սկսաւ խնդալ։

—Ինծի պէս բարեկամէ մը, որ եղբօր մը պէս կը սիրեմ զքեզ, վրայ բերաւ Կասթօն, կը վայլէ՞ որ բան մը ծածկես։ Մտքիդ մէջ խորհուրդ մը ունիս։

—Մէկ հատը քիչ կ'ըլլայ. շատ մը խորհուրդներ ունիմ։

—Խոստովանէ՛ ուրեմն որ այս օրուան մեր արկածէն հետաքրքրուեցար։

—Տէ՛ր Աստուած, այդ ալ հարցունելու բա՞ն է. կը խոստովանիմ թէ այդ անոյշ ու թարմ ձայնը զոր լսեցինք, տարօրինակ տպաւորութիւն մը ըրաւ վրաս։

—Եւ յետոյ, այն վշտագին ճիչն, այն հեծեծանքները...

—Այո՛, այդ ամենը չափազանց հետաքրքրեցին զիս եւ այնպիսի յուզում մը պատճառեցին զոր չեմ կրնար ճշդել։

—Ի՞նչ ընել է միտքդ։

—Կ'ուզես գիտնա՞լ։

—Քանի որ կը հարցունեմ։

—Երգչուհին տեսնել կ'ուզեմ։

—Պզտի՛կ աղջիկ մը։

—Չեմ գիտեր։

—Բայց երգչուհւոյն տարիքը դու ինքդ ըսիր։

—Կրնամ խաբուած ըլլալ։

—Ի՛նչ և է. հիմայ զինքը տեսնե՞լ կ'ուզես։

—Այո՛։

—Ինչու համար։

—Որովհետեւ համոզուած եմ թէ այս տեղ գաղտնիք մը կայ։

—Զոր դու կ'ուզես իմանա՞լ։

—Այո՛, եթէ կարելի է։

—Եթէ ինծի պէտք ունիս, եթէ կրնամ օգտակար ըլլալ քեզ, տրամադրութեանդ ներքեւ եմ։

—Հիմակու հիմայ բան մը միայն կը խնդրեմ քենէ։

—Ի՞նչ։

—Իմ գաղափարս մեր բարեկամներէ ո՛չ մէկուն չի յայտնել։

—Կը խոստանամ։

—Շնորհակալ եմ։

—Այո՛, բայց ինծի պիտի ըսես...

—Կը տեսնեմ որ դուն ալ ինծի չափ հետաքրքիր ես. սպասէ՛ ուրեմն որ բան մը իմանամ։

ԼԳ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ՏՈՒՆԸ

Յաջորդ օրն, առաւօտուն Սանզաքի դերակոմսն եւ միւս երեք երիտասարդք Սիրքուրէն մեկնեցան Բարիզ դառնալու համար։ Վէրվէնի մարգիզը դեռ քանի մը օր կը մնար իր բարեկամին քով։ Ինք եւ Կասթօն իրենց ընկերներուն ուղեկցեցան մինչեւ մօտաւորագոյն կայարանն եւ դղեակ դարձան նախաճաշ ընելու համար։

Միջօրէէն յետոյ ժամ մէկ ու կէսին, Ատրիէն իր հրացանն առաւ։

—Չեմ ուզեր հետդ գալ, ըսաւ նմա Կասթօն, գիտեմ քու երթալիք տեղդ։

Մարգիզը ժպիտով մը պատասխանեց։

—Տօրա չունիս մէկտե՞ղ կը տանիս։

—Ո՛չ, շնորհակալ եմ։

—Կ'ըմբռնեմ, շփոթ դիրքի մը մէջ կը ձգեմ զքեզ։ Այսօր որսի երթալն հաճոյք չունի քեզ համար, մինակ կ'ուզես որսորդի մը երեւոյթն ունենալ։

—Ճիշդ է։

—Ամեն բանէ առաջ, սիրելիս Ատրիէն, անխոհեմութիւն մ'ըներ։

—Այդ կողմէն ապահով եղի՛ր։

—Այս իրիկուն կանո՞ւխ պիտի դառնաս։

—Հաւանական է։ Բայց եթէ ընթրիքի ժամուն չվերադառնամ, ինծի չսպասէք և մտահոգութիւն չունենաք։

Երկու բարեկամք իրարու ձեռք սեղմեցին, եւ մարգիզը մեկնեցաւ, մախաղը քովէն կախած եւ հրացանն ուսը զարկած։

Վէրվէնի մարգիզն, ինչպէս որ ըսած էր իր բարեկամին, բուռն տպաւորութիւն մը կրած էր եւ եզական ու անբացատրելի յուզում մը։ Արկածախնդիր անձ մը ըլլալով, բնականաբար խորհրդաւոր բնութիւն ունեցող ամեն բանէ կը հրապուրուէր։ Կրակոտ, ասպետական և մինչեւ իսկ քիչ մը վիպային բնաւորութիւն մը ունենալուն, սովորական հետաքրքրութենէ աւելի բարձր զգացում մը դէպի առաջ կը մղէր զինքը։

Ատրիէն տը Վէրվէն մարգիզը ո՛չ հայր ունէր ո՛չ մայր. քսանըվեց տարեկան էր եւ տարեկան վաթսունէն եօթանասուն հազար ֆրանք եկամուտ ունէր։ Գէշ հարստութիւն մը չէր այս։

(Շարունակելի)

Թեա՞ն հաւատանք թէ Մասիսի յօդուածագրին այն հետաքրքրաշարժ զրոյցին թէ «Վսեմ. Սիմոն պէյ Հոգաբարձուներուն առաջարկեր է Նոր Հիւանդանոցը Բերայի Գերեզմանատան մէջ շինել, և ինք յանձնառու եղեր է պէտք եղած հրամանը ձեռք բերել»։

Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնն այսպիսի առաջարկութեան մը վրայ տեղեկութիւն չունի։ Խնդիր է թէ ի Փանկալթի քաղաքին մէջ մեծ հիւանդանոցի մը շինութեան պիտի թոյլատրուէ՞ր(*)։ Բայց քանի որ կ'ըսուի թէ Բերայի Գերեզմանատան մէջ ազգային հաստատութիւն մը կրնար կառուցուիլ, միթէ կը պակսի՞ն կրթական, արհեստական և մարդասիրական ուրիշ հաստատութիւններ զորս հոն կառուցանելն արժէր։ Այս մասին ինչո՞ւ համար նոր բան մը չենք իմանար չորս տարիէ ի վեր։ Մի՛ գուցէ Մասիսի խմբագրին այս տեղեկութիւնն ալ իր միւս տեղեկութեանց չափ երեւակայական լինի։

(*)։ Ո՛չ իսկ Փրանսական դեսպանատունը թոյլտուութիւն ձեռք բերաւ ի Փանկալթի նոր Հիւանդանոց մը շինելու, թէեւ Փրանսական հին Հիւանդանոցը քաղաքին մէջ էր ի Թաքսիմ, և Փրանսական նոր Հիւանդանոցը Բերայէ դուրս ի Շիշլի կառուցանել որոշուեցաւ։

Թէ հիւանդանոցք, հաւասարապէս յօգուտ բնակչաց և յօգուտ հիւանդաց, քաղաքէն դուրս պէտք է գտնուին, առողջապահական սկզբունք մ'է որ Եւրոպիոյ մէջ կ'ընդհանրանայ նոր հիւանդանոցներու շինութեան մասին, թէեւ Եւրոպացիք մեզմէ անհամեմատ աւելի աղէկ գիտեն հիւանդանոց մը և քաղաք մը մաքուր և ողջպահիկ պայմաններու մէջ պահելու դիւրութիւնները։

1832 33ին Հայք, և [illegible], իրենց հիւանդանոցներն, յիմարանոցներն և որբանոցները պարիսպներէն դուրս ի Ետի Գուլէ շինած են՝ նախ այն նպատակաւ որ քաղաքէն դուրս լինին, և երկրորդ զի Ետի Գուլէի ծովային և միանգամայն դաշտային բարեխառն օդն աւելի կը յարմարի հիւանդներուն քան հիւսիսային քամիի առջեւ բոլորովին բաց և անպաշտպան գտնուող լերան մը օդն։

Այս մասին տեղեկագրած են այն հայ բժիշկներ որոց կարծիքն հարցուցած են Հոգաբարձուները։ Նոյն կարծիքը կը յայտնեն յոյն բժիշկներն ալ։ Եթէ եւրոպեան գաղթականութիւնք իրենց հիւանդանոցները Բերայի կողմը շինած են, միակ պատճառն այն է որ իրենք Բերայի կողմը կը բնակին, և Պոլսոյ կողմն Եւրոպացիք չկան բնաւ։

Ինչպէս կ'երեւի, «Պեզճեանի յիշատակն» ամենէն ետքը կուգայ այն նկատումներու շարքին մէջ որովք Հոգաբարձուք որոշեր են Նոր Հիւանդանոցն եւս Ետի Գուլէ շինել։ Բայց Պեզճեանի յիշատակն յարգելով եւս Հիւանդանոցի Հոգաբարձուք ո՞չ ապաքէն աւելի գերագանց Հայեր կը հանդիսանան քան Պեզճեանի յիշատակը ծաղրող իրենց «դարավերջիկ» քննադատները։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ ԵՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Իր փոքրութեան հակառակ, Փորթուկալ կը շարունակէ զբաղեցնել Եւրոպան։ Նոր նախարարութիւն մը դեռ չկրցաւ յաջորդել այն նախարարութեան որ տապալեցաւ Անգլիոյ հետ Մոզամպիքի վերաբերեալ պայմանագիրն ստորագրելուն համար։ Այս խնդիր անլոյծ կը մնայ փորթուկէզ ժողովրդեան համար, որ ափրիկեան ստացուածոց մասին Անգլիոյ զիջում ընելու գաղափարն անգամ չընդունիր։ Հիմա Փորթուկալի մէջ խօսք կայ զՄոզամպիք բոլորովին Անգլիոյ ծախելով խնդրոյն արմատական լուծում տալու։

—Ի Զուրիխ կազմուող «Արեւելեան Երկաթուղեաց Դրամատան» դրամագլուխը պիտի լինի 63 միլիոն ֆրանք, յորմէ 13 միլիոնն առանձնաշնորհեալ բաժիններ, որք 5 % շահ պիտի տան, և մնացեալը սովորական բաժիններ, անուանական 1,000 ֆր.ի, որուն համար 800 ֆր. պիտի վճարեն գնորդք, առաջին վճարումը լինելով 200 ֆր։ Դրամատունն 63 միլիոն ֆր.ի ալ պարտաթուղթ հանելու արտօնեալ է։

—Պարոն Հիրշ, որոյ վրայ դարձեալ կը խօսուի՝ այս նոր կազմակերպութեան առթիւ, Ռումելիի Երկաթուղեաց մէջ իր ունեցած սեփականութեան իրաւունքները նոր խմբակին թողլով հանդերձ, նորակազմ վարչական խորհրդին նախագահութիւնը կը պահէ, նաեւ նոր դրամագլխին 25 առ 100ը։

—Մելքիոր անուն ռուս սպայն, որ ռուսեւգերմանական սահմանագլխին վրայ, յԱլեքսանդրովօ, կարեւոր պաշտօն մը կը վարէր, իր ստորադասներէն երեք հոգւոց ձեռամբ սպաննուած է։ Այս մարդիկ ապա Գերմանիա փախած են, ուր՝ ի խնդրոյ ռուս կառավարութեան՝ կը փնտռուին փութոյ պնդութեամբ։

—Անգլիոյ մէջ օրուան խնդիրն է հողագործներն ու վարձակալները հողատիրաց դէմ գրգռող իռլանտացի երեսփոխաններուն դատաստանը։ Լորտ Սփէնսըր, որ Պ. Կլատսթոնի իշխանութեան օրով Իռլանտայի Փոխարքայն էր, այս նիւթիս վրայ ատենաբանելով մեծ ժողովի մը մէջ, ըսաւ թէ «ինչ որ եղած լինին անցեալ արարք Պ. Տիլլոնի և Պ. Օ'Պրիէնի, այսօր հազարաւոր Անգլիացիք, Սկովտացիք և Իռլանտացիք կան որք կը համակրին անոնց, նկատելով զանոնք իբրեւ պարկեշտ մարդիկ որք Իռլանտայի ազգային դատին համար կ'աշխատին։ Հետեւապէս, անկարելի է տհաճութիւն չզգալ, տեսնելով թէ այս գործիչք նորէն պիտի բանտարկուին և նորէն պիտի կրեն այն տառապանքներն ու զրկանքներն որոց ենթարկեցան իրենց աւելի առջի բանտարկութեանց առթիւ։ Կառավարութեան այս վերջին ձեռնարկն ընդդէմ իռլանտացի երեսփոխանաց՝ ապացոյց է թէ կառավարութիւնն իռլանտական կուսակցութեան դէմ յետին խստութեամբ պայքարը շարունակել մտադրած է դժբախտաբար։»

—Իտալեան լրագիրք ոմանք կը պնդեն թէ Ճենովայի մէջ Իտալիոյ պատերազմական նախարարն իտալեան զինուորական նուագարաններուն բացարձակ արգիլած է Մարսէյեզ երգն և Կարիպալտիի երգն հնչեցնել։

—Մն. [illegible] կ'արտադրէ [illegible] ռուս լրագրին պատասխանն, որ Վիեննայի լրագրերուն դէմ վիճաբանելով, սա գաղափարը կը յայտնէ թէ «Պալքանեան թերակղզւոյն չէզոքացումը լաւագոյն միջոցն է Ռուսիոյ և Աւստրիոյ միջեւ համաձայնութիւն պահելու»։

—Անցեալ կիւրակի Լոնտոնի Ս. Պօղոս մայր-եկեղեցւոյն մէջ տարիքոտ և մաքուր հագուած մարդ մը, քարոզի միջոցին, ինքնասպան եղաւ՝ րէվոլվէրի երկու հարուածներ ուղղելով իր կուրծքին։ Բարեբախտաբար, ուրիշ վնաս չեղաւ, թէեւ խուռն բազմութիւն կար եկեղեցւոյն մէջ։ Աւելորդ է ըսել թէ քանի մը վայրկեան մեծ շփոթութիւն տիրեց, շատեր դուրս ելան, եւ կանայք մանաւանդ շատ յուզուեցան։ Այս ինքնասպանին յուսահատութեան պատճառը չէ իմացուած ցարդ։

—Թէև Սերպիոյ խոզերը շատ խօսիլ կուտան իրենց վրայ, բայց բուն «խոզի քաղաքն»՝ աշխարհի վրայ՝ Ամերիկայի Չիքակօ քաղաքն է, ուստից աղած խոզեղէնաց աչագին ապրանք ամեն տարի կը ղրկուի աշխարհի ամեն կողմը, մանաւանդ յԵւրոպա։ Այժմ Ֆրանսա չընդունիր այս խոզեղէն ապրանք, առողջապահական պատճառներ ի մէջ բերելով, իբր թէ այն խոզեր վարակեալ են, բայց իրօք իբրեւ պատասխան Մաք Քինլիի մաքսային օրէնքին, որ ֆրանսական արհեստագործութեան մեծ վնաս կը հասցնէ։ Ինչպէս քիչ յառաջ Սերպիա և Աւստրիա-Հունգարիա, հիմակ Ամերիկա և Ֆրանսա սաստիկ վէճի մէջ են այս խոզեղէն խնդրոյն վրայ։

—Անդին, ի Չիքակօ, կիրակի գիշեր հրդեհ ծագելով, ի մոխիր դարձաւ 7,000 ողջ խոզեր պարունակող մեծ մթերանոց մը։ Ողջ խոզերուն հետ ի մոխիր դարձան նաեւ խոզի աղած մսի աչագին մթերք, 100,000 անգլ. ոսկիէ աւելի վնաս պատճառելով։

—Կ. Պոլսոյ Փորձակալութիւնը շատ սխալ ծանոյց Սերպիոյ երեսփոխանական ընտրութեանց արդիւնքն։ Ընտրուած են 113 նախարարականք (արմատականք), և քսան հականախարարականք, որոց 18ն ազատականք և երկուքը միայն յառաջդիմական-պահպանողականք, որոց մին Պ. Կարաշանին։ Փորձակալութիւնն հականախարարականաց թիւն 105 նշանակած էր։ Փափաքելի էր որ գոնէ թիւերուն աւելի խնամ տարուէր հեռագրաց մէջ։

—Ցանուն գերման կայսրութեան 160 միլիոն մարքի փոխառութիւն մը և յանուն Բրուսիոյ կառավարութեան 50 միլիոն մարքի փոխառութիւն մը այս օրերս ի հրապարակ պիտի ելնեն ի Պերլին, 100էն 3 կամ 3½ տոկոսով, այս երկուց կառավարութեանց զինուորական, գաղթային և այլ պիտոյից համար, որք վաւերացեալ են Գերմանիոյ և Բրուսիոյ Խորհրդարաններէն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Այս գիշեր, Սկիւտարի Պէյլէրի Պարտէզին Օսմանեան Նոր Թատրոնին մէջ Թատերական ներկայացում մը պիտի տրուի առաջնորդութեամբ Մ. Մնակեան էֆէնտիի, ի նպաստ Իճատիէի Ներսէսեան եւ Երմոնեան վարժարանաց։ Ներկայացուելիք խաղն է ՊԻՒՀԹԱՆ կամ [illegible], դրամ 8 արարուածով, ինչպէս եւ [illegible], կատակերգութիւն մէկ արարուածով։

Սկիւտարի հասարակութիւնն, որ գիտէ քաջալերել իր հանրային օգտին գործող մարդիկները, լաւ ընդունելութիւն ըրած է այս ձեռնարկին, և այս իրիկուան ներկայացումը կը խոստանայ կարի շքեղ ըլլալ։

Ծաղիկ Մանկանց պատկերազարդ հանդէսի սեպտ. 15ի թիւը կը պարունակէ «Ուղտն և սպասողն (առակ, թարգմ. Սահակ Ա. Խանճեան) — [illegible] ծերունիի մը վարձատրութիւնը — Ամառնային պատկեր մը — Անձնուէր տղայ — Ծպտեալ գողը — Մօրթէրաչի սարին ձեռն կոյրը — Հայր երէ — Ճամբորդութիւն ի հիւսիսային բեւեռ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Այս առուր բոլոր Թուրք լրագիրք հետեւեալ տեղեկութիւնները պարունակող հրատարակութիւններ կ'ընեն.

Անցեալ ուրբաթ օր, Ցակոբ անուն անձ մը և իր ընկերները՝ մանրավաճառ Փիլիպպոս, ի Թաքսիմ հացագործ Նշան, թեփավաճառ Մինաս, ատաղձագործ Համբար, սափրիչ Յովակիմ, թափառաշրջիկ Վարդան՝ պարզամտութեամբ այլ եւ այլ խռովարար անձանց թելադրութիւններէն դրդուեալ՝ Գում-Գափուի եկեղեցին գնացած են եւ հոն Ցակոբ Տ. Սուքիաս Աւագ քահանային վրայ րէվօլվէր պարպելով իր ընկերաց հետ փախած էր, սակայն ոստիկանութիւնը յաջողած է ձերբակալել զանոնք։

Ցակոբ, յայտարարած է թէ մանրավաճառ Փիլիպպոսի դրդմամբ ու սպառնալիքներով գործած էր այդ ոճիրը։ Միւսներն ալ չ'կրնալով ուրանալ իրենց այս ոճիրը, այպանած և անէծք կարդացած են անոնց որք հեռուէն հեռու զիրենք գրգռած էին։

Ոստիկանութեան նախարարութեան կողմէ այս առթիւ կատարուած քննութիւնք աւարտած ըլլալով, արդիւնքը յանձնուելու վրայ է Դատական նախարարութեան։ Ցայտնի է որ, թէ՛ ասոնք և թէ՛ ուրիշ վնասակար անձինք որք ձերբակալուած և իրենց ոճիրը խոստովանած են, ի մօտոյ պիտի ենթարկուին օրինական պատժոյ։

Ոստիկանութիւնը նոյնպէս ձերբակալելու վրայ է այն անձերն, որք իրենց անձնական շահերն ապահովցնելու համար, օգտուելով կարգ մը չըրուառականներու օրական հացի կարօտ վիճակէն ու մտային անկարողութենէն, համարձակած են զանոնք ոճրագործութեան մղել։

Վեհ. Սուլթանը տեղեկանալով որ վերոյիշեալ Ցակոբ հիւանդ է, հրամայած է անմիջապէս կեդրոնական բանտի հիւանդանոցը փոխադրել և հոն հարկ եղած դարմաններն և ուտեստները տալ։

Թուրք լրագիրք յիշելով «իրենց հայ հայրենակիցներուն» դարաւոր հաւատարմութիւնը, ցաւ կը յայտնեն այս անհաւատարմութեան դէպքերու համար, զորս, կ'ըսեն, միամիտ անձանց ոմանք՝ խռովայոյզ հրատարակութիւններէ քաջալերեալ՝ ի գործ կը դնեն այլոց թելադրութեամբ, և ուրիշ չարագործներ ալ իրենց անձնական շահուն համար այս տեսակ միջոցներու կը դիմեն։

Մեր Թուրք պաշտօնակիցք կը յարեն թէ հաւատարիմ հայ ազգն եւս կը պախարակէ այդ անհատներու ընթացքն որ Հայոց հաւատարմութեան պատմութեան էջերը կը մրոտէ։

Կ'իմանանք թէ Տիկին Գայիանէ Մատակեան՝ իր Գատըգիւղի մանկապարտէզն աւելի գոհացուցիչ պայմաններու մէջ դնելու համար՝ բժշկաց խորհրդով Մէօհիւրտարի կողմն ընդարձակ և օդաւէտ տուն մը վարձած է երկու պարտէզներով։ Մանկապարտէզն այդ նոր շէնքին մէջ պիտի փոխադրուի յառաջիկայ հոկտեմբերի սկիզբը։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. Հռիփսիմեանց եւ Նեկտարինեան
վարժարանին Օրթագիւղի

26 Սեպտ. Դշ. առաւօտ
ժամ 9—12 Մայր. լեզու Գ. Դ. կարգաց. — Կրօնագիտ. Գ. Է. կարգաց։
Ցետ միջօրէի
» 1—5 Իրագիտ. և Բնագիտ. Գ. Է. կարգաց։

27 Սեպտ. Եշ. առաւօտ
» 9—12 Գաղղ. լեզու Ե. Է. կարգաց։
Ցետ միջօրէի
» 1—5 Աշխ. Գ. Ե. կարգաց.— Ազգ. պատմ. Դ. Զ. կարգաց։

28 Սեպտ. Ուր. առաւօտ
» 9—12 Ս. Գրոց պատմ. Գ. Զ կարգաց. — Առողջաբ. Զ. Է. կարգաց։
Ցետ միջօրէի
» 1—5 Մայր լեզու Ե. Զ. կարգաց — Բնակ. պատմ. Ե. Է. կարգաց.

30 Սեպտ. Կիւրակի առաւօտ
» 9—12 Գրահաշիւ (Տարերք) Երկրաչափ. Տոմարակ. Է. կարգ և Թուաբ. Ե. Զ. կարգաց։
Ցետ միջօրէի
» 1—5 Աշխ. Զ. Է. կարգ. Մայրենի լեզու Է. կարգին։

Հանդէս մրցանակաբաշխութեան եւ բաշխումն վկայականաց.

Ծան.—Գծագրութիւնք, Գեղագրութիւնք եւ գրաւոր քննութիւնք ի տես դրուած են.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Վեհ. Սուլթանն երէկ հանդիսաւոր կերպիւ Համիտիյէ մզկիթը գնաց, ուր տեղի ունեցաւ Սէլամլըքի արարողութիւնը։

Ն. Վեհափառութիւն մզկիթը գտնուած պահուն Սէլամլըքին ներկայ գտնուող հետեւակ ու հեծեալ զօրաց վաշտերը զօրահանդէս մը կատարեցին, զոր Վեհ. Սուլթանը դիտեց մզկիթի պատուհանէն եւ յետոյ կայս. պալատ վերադարձաւ։

Երլտըզի պալատան առջեւը գտնուած քէօշկին մէջ կը գտնուէին Փրանսացի դեր-ծովակալ Տիրէքուէ, հետեւորդք եւ Փրանսական դեսպանն ու դեսպանատան երկրորդ թարգմանն, որք նախ եւ առաջ նախաճաշ մը ըրին եւ յետոյ դիտեցին Սէլամլըքի արարողութիւնն ու զօրահանդէսը։ Փրանսացի հիւրերը գովեցին օսմանեան զօրաց կանոնաւոր շարժուածքն ու ընթացքը։

Զօրահանդէսէն յետոյ Վեհ. Սուլթանին հրաւիրանօք Դեր-ծովակալ Տիրէքուէ, իւր հետեւորդք և Փրանսական դեսպան Մոնդէպէլլօ կոմսը Ն. Վեհափառութեան ներկայանալու պատիւն ունեցան։ Արարողապետ Մունիր փաշա թարգմանի պաշտօնը վարեց։

Կայս. մասնաւոր Արկեղ պաշտօնատան մէջ կը գտնուէին գերմանական դեսպանը, առաջին թարգմանը, պելճիքական դեսպանը, առաջին թարգմանը, Գարատաղի գործակատարն եւ հարիւրի չափ Եւրոպացի զբօսաշրջիկներ։ Վեհ. Սուլթանին սենեկապետներէն Մէհմէտ Էմին պէյ հիւրերու գտնուած տեղն երթալով յանուն Ն. Վեհափառութեան հարկ եղած մեծարանքներն ըրաւ։

ՏԻՐԷՔՈՒԷ ԴԵՐ-ԾՈՎԱԿԱԼԸ

Տիրէքուէ դեր-ծովակալն ու հետեւորդք երէկ Սէլամլըքի արարողութենէն յետոյ պալատական կառքերով Բերայի ֆրանսական դեսպանատունն և յետոյ Ֆէրիքէօյի լատինաց գերեզմանատունն այցելեցին։ Դեր-ծովակալն և միւս սպայք պսակներ դրին Խրիմու պատերազմին մէջ մեռնող ֆրանսացի զինուորաց գերեզմաններուն վրայ և յետոյ ներկայ գտնուեցան հոգեհանգստեան պաշտօնի մը։

—Երէկ գիշեր ֆրանսական դեսպանատան Թարապիոյ ամարանոցին մէջ շքեղ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Տիրէքուէ դեր-ծովակալին և հետեւորդաց։ Ներկայ էին նաեւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսը, Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարը, Ծովային գործոց Վսեմ. Նախարարը, արարողապետ Մունիր փաշա և Նախարարք ոմանք։

Հացկերոյթի պահուն Տիրէքուէ դեր-ծովակալը բաժակ առաջարկեց վասն կենաց Վեհ. Սուլթանին և շնորհակալութիւն յայտնեց Ն. Վեհափառութեան կողմէ իրեն եղած սիրալիր ընդունելութեանց համար։

[illegible] մարտանաւն եւս երէկ իրիկուն Թարապիա գնացած էր և զինուորական նուագածուաց խումբն հացկերոյթի պահուն գեղեցիկ կտորներ նուագեց։ [illegible] մարտանաւուն մէջ ալ ելեկտրական լուսավառութիւնք եղան։

—Դեր-ծովակալն երէկ կայս. պալատէն Բերա գնացած պահուն այցելութիւն տուաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին ի Նշան Թաշ և Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին ապարանքին առջեւէն անցնելով այցետոմս ձգեց։

—Այս գիշեր Ծովային Նախարարութեան պաշտօնատան մեծ դահլիճին մէջ քառասուն հոգւոյ սեղան մը պիտի տրուի ի պատիւ ֆրանսացի դեր-ծովակալին։ Ծովային զինուորաց նուագածուաց խումբը հացկերոյթի պահուն պիտի նուագէ և օսմանեան զրահաւորաց մէջ հրախաղութիւնք պիտի կատարուին։

⁂

Վեհ. Սուլթանի լուսանկարչապետ Մեծ. Ապտուլլահ Եղբարք [illegible] եւ [illegible] մարտանաւերու արտաքին ու ներքին լուսանկարները պատրաստած են զորս պիտի մատուցանեն Վեհ. Սուլթանին։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բժշկական վարժարանի տնօրէն Սայիպ փաշա այս օրերս երկրորդ անգամ ի ժողով գումարեց այն բժիշկներն որոց պաշտօն տրուած է չնային կատաղութեան դարմանման մասին տեղեկագիր մը պատրաստել՝ Վեհ. Սուլթանին մատուցանելու համար։ Այդ տեղեկագիր պատրաստուեցաւ, ուստից կ'երեւի թէ մինչեւ ցարդ բասդէօրեան դրութեամբ 118 հոգի դարմանուած են ի Կ. Պոլիս։

ԱՐԵՒ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՑ ՆՈՐ ՊԱՆՔԱՆ

Օսմ. Հանրային պարտուց վարչութեան աւստրիական, ֆրանսական և անգլիական պատուիրակք՝ Պ. Պ. Բրէնսիկ, Օպարէ և Քոյլըրտ, ինչպէս նաեւ օսմ. Բէժիի վարչութեան անդամներէն Պ. Կէրլին պատուակալ անդամ կարգուած են Արեւ. Երկաթուղեաց նոր դրամատան, որ, ինչպէս երէկ ծանուցինք, հաստատուած է ի Զիւրիխ։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՎԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ

[illegible] կ'իմանայ թէ նախընթաց օր երեք վաճառականներ Մաքսային վերատեսուչ Հասան Ֆեհմի փաշային ներկայանալով, շնորհակալութիւն յայտներ են այն կայս. Իրատէին համար, որ տեղական տարազագործութեանց արտադրութիւնները ներքին մաքսատանց մէջ մաքսատուրքէ ազատ կացուցած էր։

Վաճառականք միւս կողմէ գանգատած են թէ ներքին ապրանաց մաքսատան մէջ իրենց հանած ապրանքներու համար փոխանակ դիւրութիւններ ցոյց տրուելու, ընդհակառակը վաճառականաց վնասելու տեղի կը տրուի և թէ օտար երկիրներ ղրկուելիք ամենէն ստորին տեսակէ ծրար մը կերպասի համար իր իսկական արժէքին կրկին քանակութեամբ մաքսատուրք կ'առնուի։ Վաճառականք ցոյց տուած են այդ կարգի ծրար մը կերպաս, զոր իրենց հետ բերած էին։

Հասան Ֆեհմի փաշա՝ նոյն պահուն իւր քովը գտնուող օտար ապրանաց մաքսատան տնօրէն Պէհճէտ պէյի միջոցաւ եւս հաստատելով թէ յիրաւի աւելորդ մաքսատուրք մը առնուած է, հրամայած է որ մաքսային ժողովն այս առթիւ անմիջական որոշում մը տայ, թէ՛ տէրութեան շահերը պահպանելու և թէ՛ վաճառականաց որ և է կերպիւ չվնասելու եղանակաւ։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՄՆՏՈՒԿԻ ՆՈՐ ՏՆՕՐԷՆԸ

Պոլսոյ Ապահովութեան Մնտուկի տնօրէն Սիւպհիզատէ Սիւլէյման էֆէնտի հրաժարած ըլլալով, անոր յաջորդ կարգուած է Ելմտական Նախարարութեան առաջին արկղակալ Իսմէր պէյ, որ այսօր առաջին անգամ՝ ըլլալով իր պաշտօնի գլուխը պիտի անցնի։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԵՆԵԱԿ

Այն երաշխաւորութեան գրերն, որք ստորագրուած չէին Առեւտրական Սենեկի մէջ արձանագրեալ վաճառականաց կողմէ, մինչեւ հիմա կը վաւերանային Նոտարաց ([illegible]) միջոցաւ։

Արդ, կայս. Իրատէ մը հրամայած է որ բոլոր վաճառականաց ու արհեստաւորաց երաշխաւորագրերն, ի բաց առեալ օրականով և ձեռքի գործերով զբաղող գործաւորներունը, վաւերանան թէ՛ Առեւտրական Սենեկի և թէ՛ Նոտարաց կողմէ, այնպէս որ առաջինը երաշխաւորին նիւթական վիճակն ու աստիճանը վաւերացնէ եւ երկրորդն ալ միմիայն ստորագրութիւնը։

Բարձր. Մեծ-Եպարքոսը՝ կայս. սոյն Իրատէն հաղորդելով Դատական Նախարարութեան և Քաղաքապետութեան, ծանուցած է միանգամայն թէ հակառակը գործող պաշտօնեայք եւ արհեստապետք պաշտօնանկ պիտի ըլլան։

—Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ անվճար փոխանակագրերու համար եղած բրօթէսթօները պիտի արձանագրուին նաեւ Առեւտրական Սենեկին մէջ, այնպէս որ նոտարք իրենց յանձնուած բրօթէսթօներու պարունակութիւնն անմիջապէս պիտի հաղորդեն Առեւտրական Սենեկին։

Եթէ այս գործողութիւն մինչեւ քսան եւ չորս ժամ չկատարուի պատասխանատու պաշտօնեայք պիտի պատժուին պաշտօնանկութեամբ։

Եղեռնադատ ատեանն ի մօտոյ պիտի դատէ Պօղոս, Միհրան և Գէորգ անուն երեք մարդեր, որք իբրեւ դրամանենգ ամբաստանուած են։ Ասոնցմէ Պօղոս ու Միհրան կեղծ ոսկիներ պատրաստած են և Գէորգ ալ շրջաբերութեան հանած է այդ ոսկիները։

—Կրթական նախարարութեան որոշմամբ գաւառաց կրթական տնօրէնք յետ այսօրիկ դրամական երաշխաւորութիւն պիտի տան։

—Թուրքիոյ և Աւստրիոյ միջեւ վերանորոգելի առեւտրական դաշնագրոյն համար կազմեալ յանձնաժողովը տեղեկագիր մը պատրաստած եւ մատուցած է Արտաքին գործոց Նախարարութեան։

—Սեւ ծովու եւրոպական եզերքին վրայ գտնուած Միտիա անուն տեղւոյն մէջ անցեալները ողողումներ եղած և մեծամեծ վնասներ պատճառած են պարտէզներու, շէնքերու եւ այլոց։

—Պուլկարիոյ և Արեւելեան Ռումէլիի արջառաց մէջ հիւանդութիւն մը երեւան ելած ըլլալով, Քաղաքապետութեան քննիչ անասնաբոյժը տեղեկագիր մը մատուցած և առաջարկած է արգելուլ այդ կողմերէ եկած արջառներու ներածութիւնը։

—Ոստիկանութեան պաշտօնեայք ձերբակալած են Նշրէֆ անուն այն երիտասարդն, որ ինչպէս երէկ պատմեցինք, ի Պէյլէրպէյ ապարանքի մը մէջ իր ընկերն սպաննած էր, կատակի համար րէվօլվէր մը պարպելով։

—Էրթօղրուլի նաւաբեկութենէն ազատած անձինք մայրաքաղաքս պիտի վերադառնան զանազան ընկերութեանց թղթատար շոգենաւերով որք ճափոնական ջուրերը կ'երթեւեկեն։ Նախ և առաջ պիտի մեկնին առողջ անձինք, յետոյ վիրաւորեալներն (որք մեծամասնութիւն կը կազմեն) իրենց ֆիզիքական վիճակը ներելուն պէս։

—Երէկ Գասըմ Փաշայի մէջ ոստիկանութեան պաշտօնեայք սպաննեցին կատաղած շուն մը, որ անցորդաց վրայ կը յարձակէր։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Այս իրիկուն է որ Օր. Մառի Մսերեանց իր նուագահանդէսը կուտայ Բերայի Թաղապետական Թատրոնին մէջ։ Ամենու պարտքն է քաջալերել ռուսահայ երգչուհին, որպէսզի դարձեալ չ'կրկնուի այն մեղադրանքը թէ Կ. Պոլսոյ հայ հասարակութիւնն անտարբեր է իր հանրային աջակցութեան կարօտ անձերուն։ Նուագահանդէսը ճոխ յայտագիր մը ունի։

Բաց ի Օր. Մսերեանցի սքանչելի ձայնէն, արուեստասէրք առիթ պիտի ունենան լսելու նաեւ ռուսական արքունեաց հանրահռչակ ջութակահարները, Պ. Պ. Գազիմիր և Սիժիմոն տը Քոնձքի։ Նուագահանդէսը պիտի սկսի ժամ 8 ½ին (Ը. Ե.)։ Մտից գինն է երկու մէճիտիէ։

Աւասիկ նուագահանդէսին յայտագիրը.

Մասն առաջին

1. Նախերգանք Ֆիտէլիօ, Պէթովէն.— Նուագախումբն։
2. Եղանակ Զարին կեանքը օբերայէն, Կլինքա.— Պիտի երգէ Օր. Մսերեանց.
3. Զինուորական Փոնսէ՝ Վիոլոնչէլի համար, Սէռվէ.— Ս. տը Քոնձքի.
4. «Եթէ գիս սիրէիր», Սէռէնատ, Շուպէր.— Օր. Մսերեանց.
5. Հէքսին Հանձ՝ ջութակի համար, Բաքանինի.— Գ. տը Քոնձքի։

Մասն երկրորդ

6. Մավրոչենի Մառչ. Ս. և Գ. տը Քոնձքի.— Նուագախումբն։
7. Ա) Նէնա, Բէռլօլէզի, Բ) Կավոտ, Բոբէր.— Ս. Տը Քոնձքի։
8. Ա). «Կը յիշեմ», Բ) [illegible], Թառնովսքի, Գ) [illegible] օբերայէն գավաթին, Կլինքա. — Օր. Մ. Մսերեանց։
9. Բարեկենդան Փօքր-Ռուսերուն, Քոնձքի.— Գ. տը Քոնձքի։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՀՆՏԱԽՏ

ՓԱՐԻԶ, 3 Հոկտ.—Ֆրանսայի և Ճէզայիրի ամեն նաւահանգստաց մէջ մաքրանոցի կ'ենթարկին Ատէնէ եկող ամեն նաւեր։ Հալէպէ ֆրանսական կառավարութեան ուղղեալ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ չորեքշաբթի 40 անձինք հնտախտէ բռնուած և 28ը մեռած են։

ՅՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ

ԱԹԷՆՔ, 3.—Փալինկէնէսիա, ցաւ ի սիրտ ծանուցանելով Պուլկարիոյ յունական վարժարանաց փակումը, խստիւ կը քննադատէ պուլկար կառավարութեան ընթացքը։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ ՀՐԿԻԶԵԱԼՔ

ՍՈՖԻԱ, 3.— Ֆերտինանտ իշխան 20 հազար ֆր. և իր մայր 5,000 ֆր. նուիրեցին Սելանիկի հրկիզելոց և Ադրիանապոլսոյ նահանգին ողողելոց։

ՉԷՌՆԱԿՈՐԱՅԻ ԻՇԽԱՆԸ

ՑԷԹԻՆԷ, 3.—Չարեւիչին ի Կ. Պոլիս այցելութեան պահուն Նիքոլա իշխանին եւս հոն երթալու դիտաւորութեան մասին պաշտօնական ակմբոց մէջ լուր չկայ։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՕՐԷՆՔ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ, 3.—Նախագահ Հարրիսըն վաւերացուց Մաք Քինլիի մաքսային հանրածանօթ օրէնքն։— Ամերիկեան Խորհրդարանը գադրեցուց իր նստաշրջան։

ԿԱՅՍԵՐԱՑ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 3.—Գերման լրագիրք, առանց կուսակցական խտրութեան, շատ գոհ են այն եռանդագին ընդունելութեան համար զոր Վիլհէլմ կայսր գտաւ ի Վիեննա։ Այս կայսերական տեսակցութիւնը լրագիրք կը նկատեն նոր հաւաստիք մը Աւստրիոյ և Գերմանիոյ նիզակակցութեան տեւականութեան ու զօրութեան, և կը պնդեն թէ երկուց կայսրութեանց նիզակակցութիւնն, ամրապնդեալ Իտալիոյ նիզակակցութեամբ, լիակատար վստահութիւն կը ներշնչէ ազգաց և ժողովրդոց։ Այս նիզակակցական կապեր անքակտելի կը մնան, հակառակ անոնց ջանքերուն որք փորձեցին անվստահութիւն ձգել նիզակակից Տէրութեանց միջեւ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՔ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

ՊԵՐԼԻՆ, 3 Հոկտ. (Ա. Հ. Գ.)— Զինուորական յանձնաժողով մը կազմուած էր, քննելու համար թէ այժմ զինուորական հիւանդանոցներու մէջ գտնուող հիւանդաց 30 առ 100ն ի՞նչ պատճառաւ շնչառական գործարանաց հիւանդութիւններէ կը տառապին (փողատապ, թոքատապ, թոքախտ, ևն.)։ Յանձնաժողովն իր տեղեկագրով եզրակացուցեր է թէ զօրանոցներու օդին մաքրութեան հոգ չի տարուիր ըստ արժանւոյն, և այս մասին բարւոքումներ յանձնարարեր է։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 22 Սեպտ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ	108 3/8
3 » » »	23 30

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ դր. ([illegible])	20 12
Գրասենեակ գոցուելէն վերջը »	20 13

Բերայի մէջ	»	—	—
Աստուածածին [illegible]		20	6 1/2
Կէս օրին	»	20	5

ԻՄԹԻՒԱԶԸ ՏԱՀՎԻԼԻ

Երէկ երեկոյ	62	12
Այս առաւօտ	62	4
Կէս օր	62	4

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Փոխառութիւն	A · Սէրի	42	
»	B · »	23	7/8
»	C · »	20	6 1/2

ԲԱԺՆԵՑՈՄՑԻ

Օսմանեան Պէնքասը	Անգլ. Լր.		5	2
Փրէսթ Պէնքասը	Ֆրան.	»	9	25
Քրէտի [illegible]	»	»	7	2
[illegible]	»	»	5	
Թրամուէյ	»	»	507	
Բաւտէլլի երկաթուղի	Ֆր.		80	1/4
Բամպէրթուղթ Լոնտրայի	Գ. Կ.		152	

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմանեան ոսկի	Ղրշ.	100	
20 Ֆրանքնոց	»	87	2
Անգլիական ոսկի	»	109	38
Մարք (գերմանական ոսկի)	»	106	20
Իմբէրիալ	»	91	20
Քրէմէց	»	51	10
Մէճիտ թղթադրամ	»	7	42
» արծաթ	»	90	
Մէճ. արծաթ · (տարբ)	»	108	
Վեցնոց	»	103	
Հինգնոց	»	102	30
Մեթալիք	»	100	10
Թամֆէյէ	»	13	

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Փարիզ, 3 Հոկտեմբեր, ժամ 3 վայր. 10 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	94	62 1/2
» » 4 1/2 %	106	40
Օսմանեան Քոնսոլիտէ Սէրի Դ.	18	80
Օսմանեան Երկաթուղի	81	75
» Ռէժիի բաժնեթուղթք	318	75
Բանք Օթոման	638	12 1/2
Գրէտի Լիօնէ	780	
Իտալական Ռանթ 5 %	94	70
Հելլենական 5 %	475	
Պրիօրիթէ Թիւրք (1890)	411	25
Եգիպտական միացեալ	491	87 1/2
Բանք տը Բարի	868	75
Օսմ. մաքս. արժէթուղթ	467	50
Սուէզի ջրանցք	2385	
Սպանիական արտաքին	77	15/16
Ռիօ Թէնթօ	635	
Մէռիտիօնօ	705	
Չէք Լոնտրայի վրայ	25	30

Լոնտոն, 3 Հոկտ. ժամ 6 վայր. — երեկոյ

Անգլ. Քոնսոլիտէ	95	1/16
Օսմ. » Սէրի Դ.	18	1/2
» » » Ա.	42	
» » » Բ.	23	7/8
» » » Գ.	18	1/2
Փոխառութիւն 1877	103	
Բանք Օթոման	15	3/16
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիյէ)	96	7/8
» առանձ. (բրիվիլէժիէ)	—	—
Տայրա Սանիէ	—	—
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօչիլտ)	102	1/2
Հելլենական 5 %	93	
Մոնօբոլ »	78	
Ռուսական 1889	93	1/4
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25	31

Վիէննա, 3 Հոկտ. ժամ — վայր. —

Օսմանեան Երկաթուղի	38	40
» Ռէժիի բաժնեթղթք	134	75
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	112	95

Պերլին, 3 Հոկտ. ժամ — վայր. —

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20	37 1/2
Ռուսաց Թղթադրամ	253	50
Օսմանեան Երկաթուղի	83	
Օսմանեան Քոնսոլիտէ Սէրի Դ.	18	90

ՆԱՄԱԿ ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍԹԸՐ, 1 սեպտ. 90

Ուսթըրի Հայկական Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնս զարմանօք կարդաց «Փունջ» լրագրոյ 2214 թուոյն մէջ Մ. Յ. Թոփհանէլեան ստորագրութեամբ գրուած մը, յորում յիշեալը չգիտեմք որպիսի մտածմամբ կարծելով թէ ինքն Ամերիկայի Հայոց հոգեւոր հովիւ Գեր. Տ. Յովսէփ վրդ. Սարաճեանի գործոց նկատմամբ համարատու լինելու պաշտօն մը ունի առջի Հայ ազգի կամ կեդր. Վարչութեան, հարկ կ'զգայ հրապարակաւ ծանուցանել թէ ինքն համամիտ չէ գտնուած Նորին Գերապատուութեան եկեղեցւոյ մը շինութեան ձեռնարկին և թէ նորա բոլոր գործերու պատասխանատուութենէն ազատ կը նկատէ ինքզինքն այլ եւս եւլն, և հուսկ ապա կը յաւելու թէ «Հայկական Կաճառն» այլ եւս գոյութիւն չունի Ուսթըրի մէջ, անշուշտ ուզելով այնպէս ձեւացնել թէ ժողովուրդն ալ չէ համամիտ եկեղեցւոյ շինութեան։

Հոգաբարձութիւնս աւելորդ պիտի համարէր այսպիսի անտեղի գրութեան մը պատասխանել, բայց որպէս զի թիւրիմացութեան տեղի չտրուի, պարտաւորեցաւ սոյն պաշտօնական յայտարարութիւնն ընել. թէ՝ յորմէ հետէ Հոգաբարձութիւնս ի պաշտօն կոչուած է ժողովրդէն, Պ. Մ. Յ. Թոփհանէլեան ո՛չ մի մասնակցութիւն կամ պաշտօն ունեցած է եկեղեցւոյ գործոց մէջ, թէ՝ եկեղեցւոյ մը կառուցումն Հոգաբարձութեանս կողմանէ ամենակարեւոր դատուած և ժողովրդեան միաձայն հաւանութիւնն առնուելէ զկնի հանգանակութեան ձեռնարկուած և շինութիւնն սկսուած է. և այսօր նոյն ջերմ բաղձանօք ժողովուրդը կը շարունակէ կրկնել իր նուիրատուութիւնն. թէ՝ «Կաճառ Հայկական» (որ ըստ մեզ ժողովրդով կազմուած մարմին մ'է և ոչ Թոփհանէլեանի անձը) կը շարունակէ ամեն կիւրակէ իր նիստերն ընդ ատենապետութեամբ Մեծ. Պ. Յովհաննէս Նազըճեանի՝ որ իր հեզահամբոյր բնաւորութեամբ սիրելի եղած է ամենուն. թէ՝ մեր Հովուին բոլոր պաշտօնական գործառնութիւնք Հոգաբարձութեանս գիտութեամբ և որոշմամբ կատարուած լինելով մեզ անկ է պատասխանատուութիւն և ոչ Պ. Թոփհանէլեանի. թէ վերջապէս իւր զայրոյթն ընդդէմ մեր Հովուին կամ Հոգաբարձութեանս, հետեւանք է լոկ իւր անիրաւ պահանջմանց, որում չկրնար համամիտ գտնուիլ երբեք ոչ Հոգաբարձութիւնս և ոչ Հայր Սարաճեան։

Ի Դիմաց Հոգ. Եկեղեցւոյ Ուսթըրի
Ատենադպիր Ատենապետ
Մ. Ա. ՊԱՂՏԻԿԵԱՆ ԿՐՊ. Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ

ԹԷՈԴՈՐԱ

Անուրանալի է թէ կանայք բաւական կարեւոր դեր մ'ունեցած են պատմութեան մէջ, այլ քիչ մը չափազանց չթուի՞ր երբ ոմանք կ'ուզեն հաստատել թէ այդ դեր շատ մեծ ու առաջնակարգ եղած է, մինչ զի իւր ազդեցութիւնն ունեցած ըլլայ ամբողջ մարդկային ազգի ճակատագրերին ու քաղաքակրթութեան վրայ։ Այդպիսի ենթադրութիւն մ'ուղիղ չ'երեւիր, մանաւանդ երբ ալ պատմութենէ դուրս կը ձգուին՝ հետզհետէ՝ կանացի ամէնէ հին ու հոյակապ դէմքերն՝ ինչպէս Եւա, Հեղինէ, Շամիրամ, Տիգրանուհի և այլք, որոնց վէպերուն հաւատք ընծայող քիչ միամիտներ կը գտնուին այժմ։ Կանանց մէջ ոչ մէկ օրէնսդիր, ոչ մէկ գիտուն, ոչ մէկ փիլիսոփայ, ո՛չ մէկ աշխարհակալ կը գտնենք բովանդակ պատմութեան մէջ, ո՛չ մէկ կին կարող եղած է տեւական ազդեցութիւն մ'ունենալ ապագային վրայ կամ ապրիլ իւր գործոց մէջ։ Բայց ըսել նաեւ թէ կանայք բնա՛ւ մասն կամ ազդեցութիւն ունեցած չեն մարդկային ազգի զարգացման ու բարուց խանգարման և կամ ուղղութեան մասին՝ սխալ և անհեթեթ պիտի նկատուի, քանի որ պատմութիւնն մեզ կտակած է բազմաթիւ նշանաւոր կանանց վարքն ու բարքն որոնք՝ յաճախ իրենց գեղոյն և երբեմն տաղանդին շնորհիւ՝ պահ մը փայլած են աշխարհի թատերաբեմին վրայ։ Ասոնց մէջ իրաւամբ կարեւորագոյն տեղը կը գրաւեն Բիւզանդեան կայսրուհիք ոմանք եւ ի մասնաւորի՝ Թէոդորա։

Վեցերորդ դարու սկիզբն՝ յորում կ'իշխէր Թէոդորա, Բիւզանդեան կայսրութեան ամենէ փայլուն ժամանակն է։ Կոստանդնուպոլիս գրաւած էր Հռոմայ դիրքըն ու աշխարհի մայրաքաղաքն կը համարուէր։ Յուստինիանոսի օրով Արեւելեան կայսրութիւնը կը պարունակէր վաթսուն ու վեց կուսակալութիւնք, որոց փոքրագոյնն էր Սիկիլիա։ Մայրաքաղաքն իւր շքեղութեամբ կը գերազանցէր նոյն իսկ զՀռոմն Աւգոստեան աւուրց։ Ուրիշ յարմար առթի մը թողլով խօսիլ Կ. Պոլսոյ հին շինուածոց ու քաղաքակրթութեան վրայ, դառնանք մեր բուն նիւթին։

Թէոդորա, ըստ Պրոկոպիոսի՝ որ իրեն ժամանակակից նշանաւոր յոյն պատմիչ մ'է կանաչ կոչուած կուսակցութեան պատկանող ամփիթատրոնի մը մէջ, գազանաց պահապանի մը խցիկը ծնաւ, հինգերորդ դարու վերջերն՝ Անաստաս կայսեր իշխանութեան ատեն։ Հայրն՝ Ակակիոս՝ աղջկան ծնունդէն քիչ յետոյ մեռաւ. յայնժամ մայրն իւր հոմանի կամ ամուսին ընտրեց այն մարդն որ իւր ամուսնոյն պաշտօնն ստանձներ էր։ Բայց թատրոնին տնօրէնը յետոյ սոյն պաշտօնն ուրիշի մը յանձնեց. այն ատեն խեղճ կինը չքաւորութեան մատնուելով սրտաշարժ հնարք մը մտածեց։ Օր մը, երբ ձիարձակարանը մեծ հանդէս կար, Թէոդորան ու այլ երկու աղջիկներն ասպարէզ մտցուց։ Դէմքերնին սքողեալ, գլուխնին՝ դիցանուէր զոհի մը պէս՝ ապարօշներով ծածկեալ, խեղճուկ խեղճուկ յառաջ գալով ի ծունր իջան հոն ու լալագին՝ ձեռքերնին երկարեցին դէպ ի հանդիսականները։ Կանաչներ՝ ի տես և ի լուր այդ արտասուաց ու աղերսանաց՝ սկսան ծիծաղիլ, այլ Կապոյտ յուզուեցան։ Առիթէն օգուտ քաղեցին մարդասիրութեան դաս մը տալու համար հակառակ կուսակցութեան. իրենց կրկէսի պահապանը նոր մեռեր էր, այդ աղաչաւոր փոքրիկ աղջկանց հօրուն անոր տեղը դրին։ Այսպէս ընտանիքն Կանաչներու ամփիթատրոնէն անցաւ Կապոյտներուն։

Այս Ամփիթատրոններն զորս անձնիւր կուսակցութիւն իւր ծախիւք կառուցած էր, և ուր արշաւք ու խաղք աւելի յաճախ տեղի կ'ունենային քան ի մեծ Ձիարձակարանն, միմիայն կառարշաւի ու գազաններ ի ցոյց դնելու չէին սահմանուած. հոն կը կատարուէին նուագածութիւնք, պարք, աճպարարի ու լարախաղի զանազան խաղեր, նաեւ մնջկատակութիւնք։ Այս մարզանաց ու խեղկատակութեանց մէջ Թէոդորա ներկայացաւ հասարակութեան։ Նախ՝ դեր մը կատարելու համար շատ փոքր ըլլալուն՝ միմիայն իւր անդրանիկ քրոջ՝ Կոմիտոյի՝ կ'ընկերանար իբր աղախնեակ մը, զանազան թեթեւ ծառայութիւններ ընելու համար։ Երբ բաւական մեծցաւ ամէն յաջողութիւն իւր կողմը դարձաւ։ Ո՛չ պարիկ մ'էր ինք ո՛չ ալ դուսան, այլ ամենաճարպիկ լարիչ մը (acrobate) մտացի ու շնորհալի։ Այն ինչ ի տեսարան կ'ելլէր և ահա՛ ամէն նայուածք իւր վրայ կը յածէր. մանաւանդ մնջկատակութեանց մէջ, երբ իրեն զարնէին կամ ապտակէին, այնպիսի խայլիկ կերպարանք մը կ'առնուր, այնպիսի սիրուն կերպեր կ'ընէր, որ ամէն մարդ կը սկսէր խենդի պէս ծիծաղիլ։

Թէոդորայի ամենամեծ յատկութիւններէն մին էր իւր գեղն ու շնորհն. «իւր գեղեցկութիւնը, կ'ըսէ Պրոկոպիոս, ո՛չ խօսքով ո՛չ ալ պատկերով մարդ կրնայ յայտնել»։ Ամփիթատրոնին մէջ ի հանդէս կուգար գրեթէ բոլորովին մերկ, իբր հագուստ միայն մետաքսեայ գօտի մը կրելով մէջքին։ «Աւելի կը նախընտրէր, կը յաւելու Պրոկոպիոս, բոլորովին մերկ ներկայանալ հասարակութեան, սակայն ոստիկանութեան կանոնադրութիւնը կ'արգելուր զայդ։»

Թէոդորա լարախաղացի արուեստին կը միացնէր նաեւ խառնակեցութիւն։ Տակաւին հասուն չեղած անձնատուր եղած էր այն գերեաց որք թատրոնին դուռն իրենց տէրերուն կը սպասէին։ Երբ աւելի մեծցաւ իւր առօրեայ տարփածուաց թիւը հարիւրներով կը համրէին։ Պատրիկ, լարիչ, գերի, բեռնակիր, նաւաստի, ամէնուն անձնատուր կ'ըլլար անխտիր։ Թէոդորա կ'անձնաւորէր նախնի դարուց զեղխութիւնն իւր ամէն խայտառակութիւններովն։ Այս տեսակ կեանք մը վարելով՝ Թէոդորա ժանտ ու յոռի համբաւ մը ստացաւ. երբ փողոցի մը մէջ իրեն հանդիպէին, կա՛մ ետ կը դառնային և կամ մէկ կողմ կը կենային որպէս զի չսփռուին իրեն դպչելու։ Այգուն առաջին անգամ իրեն հանդիպիլը ձախողութեան նշան մը համարուած էր։ Այսու հանդերձ Հեկեբոլ անուն մէկն, որ այդպիսի սնապաշտութեանց շատ կարեւորութիւն չէր ի տար, Թէոդորան հետը Կիւրենայիս (յԱփրիկէ) տարաւ, որուն կառավարիչ կոչուած էր. այլ խիստ շուտ ձանձրացաւ իւր անարժան հոմանուհէն։ Վանուեց խեղճ կինն որ յետին թշուառութեան մէջ ինկաւ, ու սկսաւ ման գալ Ափրիկէի բոլոր արեւելեան քաղաքները, Կիւրենէէն մինչեւ Աղեքսանդրիա, բոզութեամբ ապրելով։ Ծերացեալ ու թառամեալ, կ'ըսէ Պրոկոպիոս, իւր մարմնոյն ու դէմքին վրայ կրելով զեղխութեան դրոշմ, կրցաւ վերջապէս ինքզինք Կ. Պոլիս նետել, երբ տակաւին հազիւ քսանուչորս տարեկան կար։

Նոյն ատեն, Մայրաքաղաքին մէջ՝ յետ կայսեր՝ հզօրագոյն անձնաւորութիւնն էր Յուստինիանոս։ Տակիոյ մէջ ծնեալ (ի մէջ 483 և 489 տարւոց) Յուստինիանոս գիւղացի աղքատ ծնողաց զաւակ էր. իւր մանկութեան ժամանակ Պոլիս բերուած էր իւր հօրեղբօր՝ Յուստինոսի ձեռամբ որ ինք եւս պարզ զինուորի աստիճանէն հետզհետէ բարձրացեր էր մինչեւ ի հրամանատարութիւն արքունի պահապան զօրաց։ Յուստինիանոս գիտուն կրօնաւորի մը, Թէոփիլոս անուն, խնամոց յանձնուելով կատարեալ կրթութիւն մը առած էր. պերճախօս էր ու լաւ գրող. ծանօթ էր նաեւ երաժշտութեան ու ճարտարապետութեան այլ մանաւանդ խորին հմտութիւն ունէր օրինաց ու աստուածաբանութեան մասին։ Երբ Անաստաս կայսր մեռաւ (518) իրեն յաջորդեց Յուստինոս որոյ գահակալութեան շատ նպաստած էր Յուստինիանոս. նոր կայսրը վարձահատոյց եղաւ իւր եղբօրորդւոյն մի զմիոյ կնի անուանելով զայն ծերակուտի անդամ, սպայապետ, պատրիկ, կառավարիչ, ստրատելատ, կոմս ևն։ Ճիշդ այս ժամանակներն էր՝ դէպ ի 521 թուականն՝ որ բախտը Թէոդորան հանդիպեցուց Յուստինիանոսի՝ որ զայն իրեն հոմանուհի ըրաւ։

Սակայն, պէտք է խոստովանիլ թէ այս կին, որոյ տեսքն իսկ չարագուշակ կը համարուէր, աղիտաւոր չեղաւ իւր սիրահարին համար։ Իրենց յարաբերութեանց առաջին տարին բդեշխութիւնն ստացաւ և այսպէս իւր զօրութիւնն սկսաւ երթալով աճիլ. իւր հոմանուհին անմաս չ'թողուց այդ բարիքներէն, անոր համար եւս խնդրեց և ստացաւ պատրիկուհւոյ տիտղոսն որ ազնուականութեան բարձրագոյն կար. գերէն մին էր։ Յուստինիանոսի վրայ ունեցած իշխանութեան շնորհիւ՝ Թէոդորա նաեւ բազում հարստութիւն դիզեց։ Այլ Թէոդորայի ճոխութիւնքն ու պերճանք ու պատրիկուհւոյ տիտղոսն, չէին բաւական Յուստինիանոսի աչաց առջեւ որ խենդի պէս սիրահարած էր անոր։ Ուզեց կին առնել զայն, այլ իւր մայրն կ'աղերսէր որ ետ կենայ այս ամուսնութենէն, ու Եւփիմէ կայսրուհին կը հակառակէր այդ խորհրդին իւր բոլոր զօրութեամբ։ Բաց աստի հին օրէնք մը կ'ըսէր թէ ծերակուտի անդամ մը չէր կարող ամուսնանալ գուսանի մը եւ կամ անոր աղջկանը, ո՛չ ալ անարգ կամ ստորին ընտանիքէ մէկու մը հետ. Եւփիմէ 523ին մեռնելով, Յուստինիանոս այդ օրէնքին ջնջումն ստացաւ կայսրէն և հրապարակաւ ամուսնացաւ Թէոդորայի հետ, առանց միտ դնելու իւր մօր արտասուաց, որ սրտին ցաւէն մեռաւ, կ'ըսեն։

Երեք տարի վերջ, ծերունի կայսրն Յուստինոս զգաց թէ մահամերձ է, 1 ապրիլ 527 ի Աւագ հինգշաբթի օրը՝ կայսրն իւր սենեակը կոչել տուաւ Յուստինիանոսն ու Թէոդորան ու, ի ներկայութեան ծերակուտի պատգամաւորութեան մը, իրենց շնորհեց օգոստափառ տիտղոսը։ Յաջորդ Զատկի օրն, երկու ամուսինք հանդիսաւորապէս պսակուեցան յԱյիա-Սոֆիա եկեղեցին, Եպիփան պատրիարքի ձեռամբ։ Յետոյ անմիջապէս գացին ի Ձիարձակարանն ժողովրդեան մեծարանքն եւս ընդունելու։ Անդ, միաձայն ծափահարութեամբ ընդունեցին զՅուստինիանոս և իւր կինն, եւ ամբոխն յաղթանակաւ տարաւ զանոնք մինչ ի պալատ։ Ճիշդ այնտեղ ուր ծերակուտականք, կղերականք, ժողովուրդն ու բանակը տեսած էին Թէոդորայի պոռնկիլն, ներկայ գտնուելով իւր այժմեան բարձրացման, բնա՛ւ զայրոյթ կամ սրտմտութիւն չէին յայտներ, ինչպէս կը վկայէ Պրոկոպիոս։

Յուստինոս մեռաւ քիչ ժամանակ յետոյ, և Յուստինիանոս անցաւ ի գահ հանդարտօրէն։ Լարախաղացն Թէոդորա, յայսմ հետէ կայսրուհի է Հռոմայեցւոց, և ատենակալք, եպիսկոպոսք, նահանգաց կառավարիչք, բանակի սպարապետք հաւատարմութիւն կ'երդնուն իրեն այսպէս. «Կ'երդնում յանուն ամենազօր Աստուծոյ և միածին Որդւոյն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի և Սուրբ Հոգւոյն եւ փառաւորեալ Կուսին Մարեմայ և չորից Աւետարանաց զորս ի ձեռին ունիմ եւ Սուրբ հրեշտակապետացն Միքայէլի եւ Գաբրիէլի, լինել հաւատարիմ սրբազնեալ Տէրանց իմոց Յուստինիանոսի եւ Թէոդորայ։»

Փառաւոր իշխանութիւն մը եղաւ Յուստինիանոսի իշխանութիւնը։ Բելիզարոս և Սիտտաս, երկու նշանաւոր զօրավարք, յաղթութեամբ վերջացուցին պարսկական երեսնամեայ պատերազմն։ Ուրիշ զօրավարք Գերմանոս, Պետրոս եւ այլք, յետ մղեցին Բարբարոսներն որք մինչեւ Արմենիա կոչուած երկիրը յառաջացած էին. իսկ Եւրոպիոյ կողմն Եսկլաւոնացիք ստիպուեցան ընկրկիլ մինչեւ յայնկոյս Դանուբի։ Բոլոր շրջակայ ու հեռաւոր ազգեր հպատակութիւն ընդունեցան և Կ. Պոլսոյ ժողովուրդն խանդավառ ցոյցերով յայտնեց իւր համակրութիւնն առ նոր կայսրն որ գահակալութիւնն սկսած էր նմանը չըտեսնուած կառարշաւներ ու տեսարաններ ներկայացնել տալով Ձիարձակարանին մէջ։ Այս կառարշաւք՝ որք Ոլիմպիայէն ի Հռոմ ու անկէ ալ Պոլիս ներմուծուած էին, յուզելով կը յուզէին ժողովուրդը։ Կառարշաւի համար զգացած մոլեկան կիրքըն ամեն բանէ գեր ի վերոյ էր. ամբողջ բնակիչք երկու մասի բաժնուած էին, եւ իրարմէ կ'որոշուէին կառավարաց պատմուճաններն գոյնով, Կանաչ կուսակցութիւնն ու Կապոյտ կուսակցութիւնն։ Անձնիւրն ունէր իւր պետերն, իւր գանձն, իւր յատուկ ամփիթատրոնն, իւր ձիերն, իւր կառքերն ու իւր պաշտօնեայք. Կայսերք իսկ այս կամ այն կուսակցութեան կը յարէին և յաճախ մեծամեծ ու արիւնալի կռիւներ կ'ըլլային իրարու միջեւ։ Յուստինիանոս Կապոյտներու կուսակից էր՝ ատենակալք ու բարձր պաշտօնեայք օգուտ կը քաղէին վեհապետին առ մի կուսակցութիւնն ցոյց տուած համակրութենէն, հակառակ կողմը կեղեքելու համար։ Խեղճ Կանաչները բնա՛ւ ապահովութիւն չունէին, Կապոյտ՝ վատաց անպատիժ մնալուն՝ ամէն առթիւ կը նեղէին զիրենք և փողոցները շատ անգամ արեամբ կը ներկուէին։ 532ին, յունվարի մէջ, Ձիարձակարանը մեծ հանդէս կար. հարիւր հազար հանդիսականք գրաւած էին աստիճաններն ու յարկածածուկ ձեմլիքներն։ Ընդ հուպ կուգան Պատրիարք, պատրիկք, դուքսք, կոմսք, եկսարքք, իրենց յատուկ օթեւակները. Կայսերական պղնձեայ դուռները կը բացուին և Յուստինիանոս կը բազմի իրեն յատուկ տեղը։ Կառքերը կը մտնեն յասպարէզ, այլ ամբոխն ուշադիր չէ անոնց. մրմունջք ու աղաղակք ամէն կողմէ կը լսուին։ Յուստինիանոս կ'ստիպուի թողուլ օթեւակն ու մտնել պալատ։ Յաջորդ աւուրց մէջ խնդիրն աւելի կը մեծնայ։ Զերկարենք. Յուստինիանոս կը մտադրէ խոյս տալ, ամէնքն համակարծիք կ'ըլլան իրեն, նոյն իսկ Բելիզարոս և Մունդոն. Թէոդորա տակաւին բառ մը չէ ըսած. յանկարծ զայրացած իւր ամուսնոյն վատութեան եւ սպայից տկարութեան համար, արիաբար կը գոչէ. «Երբ փրկութեան համար ա՛լ փախչելէ ուրիշ միջոց չի կայ, չեմ ուզեր այդ փրկութիւնն։ Ամէնքս ալ մահկանացու ենք ի ծննդէ. անոնք որ թագ մը կը կրեն պէտք չէ ապրին զայն կորսնցնելէ վերջ։ Թո՛ղ խաւարի օրն ինձ համար, երբ ա՛լ դադրին զիս ողջունել իբրեւ կայսրուհի։ Դո՛ւ, եթէ կ'ուզես, կրնաս փախչիլ, ամէն ինչ պատրաստ է, այլ շըլլայ թէ կեանքի սէրը քեզ խղճալի աքսորի մը ու ամօթալի մահուան մը մատնէ։ Ինձ համար, ծիրանին լաւ պատանք մ'է։» Թէոդորայի առնացի խօսքերը կը վառեն ամէնուն քաջութիւնը. Բելիզարոս կը սթափի և երեք հազար հաւատարիմներով սոսկալի կոտորած մը ընելէ վերջ ամէն բան կը հանդարտի։ Թէոդորա, այսպէս ճգնաժամի մը ատեն ցոյց տուած արիութեան շնորհիւ մեծ ազդեցութիւն ստացաւ։ Պետական խորհրդոց մէջ իւր ձայնը միշտ կշիռ մ'ունէր. Յուստինիանոս չէր ծածկեր թէ ամէն բան կայսրուհւոյն խորհրդով կ'որոշէ. նոյն իսկ իւր օրինաց մէջ կը կոչէր զԹէոդորա «Մեծափառ ամուսինն զոր Աստուած տուած է մեզ»։

Պրոկոպիոս, Եւագրոս, Զոնարաս եւ Բիւզանդեան շատ ժամանակագիրք կը վկայեն որ Թէոդորա ո՛չ թէ պարզ ամուսին մը այլ վեհապետ մ'էր, թէ ո՛չ կայսրէն աւելի գոնէ անոր չափ զօրաւոր։

Թէոդորա արանց մասին թէեւ շատ բարեգութ չէր, այլ կանանց համար իւր հոգատարութիւնն ու ողորմութիւնը ծանօթ է։ Կ'երեւի թէ ինք ներշնչեց Յուստինիանոսի, կանանց նպաստաւոր բազմաթիւ օրէնքներ, ինչպէս՝ ամուսնալուծութեան, բնական որդւոց հարազատացման, հաւատաւոր կանանց առեւանգման, գուսանուհեաց մնջախաղի ծառայութենէ ազատ կացուցման, հրապուրեալ կուսանքն հրապուրչին հետ ամուսնացնելու կամ անոր ընչից մէկ չորրորդն աղջկան տալու օրէնքները։ Ստիպեց նաեւ զամուսինն, աճապէն ծախքեր ընելով, վերաշինել մայրաքաղաքի զանազան շէնքերն։ Բերդեր, եկեղեցիներ, որբանոցներ, աղքատիկ մանկանց ապաստարաններ, հիւանդանոցներ կը յիշուին որք իրեն հրամանաւ կառուցուած են. նոյնպէս Վոսփորի կողմն շինել տուաւ ապաշխարող խառնակեցիկ կանանց նշանաւոր մենաստանն, այլ կ'ըսեն թէ՝ այդ խեղճ կանանց այնպիսի խստակրօն կեանք մը վարել կուտար որ շատերն յուսահատաբար ինքզինքնին ծովը նետեցին։

Թէոդորա իւր իշխանութեան նախանձախնդիր ու զօրութեանը վրայ փառաս, թոյլ չէր խտար որ իւր հրամանաց հակառակին կամ դոյզն ինչ ընդդիմութիւն ընեն։ Պրիսկոս Պափլագոնիացին որ Յուստինիանոսի յատուկ քարտուղարն էր, տիրոջը լիուլի վստահութիւնը կը վայելէր ու առ երեսս շատ պատիւ չէր շռայլեր Թէոդորայի։ Կայսրուհին նախ ջանաց զըրպարտութեամբ ի կորուստ մատնել զայն, բայց կայսրն ականջ չըրաւ. յայնժամ, Թէոդորա, գիշեր մը, բռնել տուաւ զՊրիսկոս ու նաւ մը դնելով ղրկեց յԱփրիկէ, անդ հասնելուն պէս զինք բռնութեամբ քահանայ ձեռնադրեցին որով չէր կարող այլ եւս ո և է քաղաքական պաշտօն մը ունենալ. Յուստինիանոս աչք գոցեց այս բռնաբարութեան վրայ ու քիչ ատենէն մոռցաւ իր քարտուղարը։ Այդ կին կ'ատէր նաեւ զՅովհաննէս Կապադովկիացին՝ որ կայսեր անձնապահապետն էր. զանազան զրպարտութիւններով վերջապէս յաջողեցաւ զայն եւս յԱփրիկէ աքսորել տալ ուր մեռաւ յետին թշուառութեան մէջ։ Տակաւին բազում են այս օրինակ արարքներն զորս անօգուտ է մի առ մի պատմել։ Խօսինք քիչ մ'ալ իւր կրօնական գաղափարաց վրայ։ Թէոդորա հերետիկոս մ'էր և Եւտիքեսի վարդապետութեան հետեւող, վարդապետութիւն որ դատապարտուած էր 451ի Քաղկեդոնի ժողովէն։ Ի Քրիստոս մի եւ եթ բնութիւն կը դաւանէր. վեցերորդ դարու մէջ այդ աղանդ կը տիրէր տակաւին կայսրութեան արեւելեան նահանգաց մէջ եւ նոյն իսկ ի Կ. Պոլիս ունէր շատ համախոհներ։ Եւտիքեանց և ուղղափառաց միջեւ քէն ու ոխն այնչափ սաստիկ էր որչափ Կապոյտներու և Կանաչներու միջեւ։ «Հայրըն զորդին կը վանէր ու կինն կը թողու զիւր ամուսին», կը գրէ ժամանակագիր մը։ Թէոդորա անդադար կը մաքառէր իւր հաւատոյ յաղթութեան համար։ Յուստինիանոս ա՛լ սկսած էր ծերանալ. կայսրուհին թէեւ, ինչպէս տեսանք, մեծ իշխանութիւն ունէր վրան, այլ չ'կրցաւ զինք խախտել իւր ուղղափառութենէն։ Կայսրն ամեն առթիւ տեղի կուտար Հռոմայ եպիսկոպոսին. ամէն նոր պապի ընտրութեան, իւր հաւատոյ դաւանութիւնը կը ղրկէր ի Հռոմ ու անտի կ'ընդունէր եպիսկոպոսական օրհնութիւնն։ Թէոդորա, մեքենայութեանց շնորհիւ, կրցաւ քանի մը անգամ Եւտիքեան պատրիարքներ ու եպիսկոպոսներ անուանել տալ, ինչպէս՝ Սեւերիոս, Անթիմոս, Թէոդոս ու Ներսէս. բայց միշտ՝ պապական հրամանաց վրայ՝ քիչ ժամանակէն պաշտօնանկ կ'ըլլային։ Թէոդորայի նման կին մ'ինքզինք պարտեալ չխոստովաներ երբե՛ք. նոյն իսկ ուղղափառութեան որորանին մէջ ուզեց գործել։ Ատենն յարմար էր, Բելիզարոս գրաւած էր զՀռոմ ու իւր կինն Անտոնինա հետն էր։—Ըսենք այս տեղ որ Անտոնինա կայսրուհւոյն հաւատարիմ ու հնազանդ գործակիցներէն մին էր իւր ամէն խորհրդոց մէջ։—Բելիզարոս հնազանդելով Թէոդորայի հրամանաց, զորս կ'ընդունէր իւր կնոջ միջոցաւ, յորդորեց Սիլբերոս պապն որ դատապարտէ Քաղկեդոնի ժողովն, ըսելով որ եթէ մերժէր՝ իւր յաջորդը պատրաստ էր։ Սիլբերոս դիմադրեց. զինք իշխանութենէն հանեցին ու աքսորեցին ի Լիկիա։ Տեղն ընտրուեցաւ Վիգիլիոս անուամբ եկեղեցական մ'որ խոստացած էր համակերպիլ կայսրուհւոյն կամաց. իւր խօսքը չդրժեց ու միաբանութեան նամակներ գրեց հերձուածող եպիսկոպոսաց։ Այսու հանդերձ, Յուստինիանոս իմանալով այս դէպքերը, հրաման ըրաւ որ Սիլբերոս Հռոմ տարուի ու քահանայապետութեան մէջ հաստատուի, այլ նոր պապը, ժամանակին իմանալով զայս, բռնել տուաւ իւր նախորդն ու Բորշիա կղզին փակեց թող տալով որ անօթի մեռնի։ Կ'երեւի սակայն թէ այս Վիգիլիոսն ալ յարմար եղաւ պապական աթոռոյն, քանի որ Աբբա Ֆլէօրի, իւր եկեղեցական պատմութեան մէջ, կը կոչէ զինք բարեպաշտ քահանայապետ։

Թէոդորա կայսրուհին մեռաւ 548 ին յունիս ամսոյ մէջ, քաներկու տարի իշխելէ վերջ։ Ժողովուրդն անմահացուց զիւր անուն, իրեն արձաններ կանգնելով ու եկեղեցեաց մէջ արձանագրութիւններ քանդակելով, նաեւ բազմաթիւ քաղաքներ կոչեցին յանուն իւր անուան։ Վիկտոր տը Դէօն, որ աններող է հերետիկոսի մը ու պապի մը հալածչին նկատմամբ, կը գրէ թէ կարկինոս ([illegible]) որմէ մեռաւ Թէոդորա երկնային պատուհաս մ'էր, այլ Թէոփանոս կ'ըսէ թէ բարեպաշտութեամբ վախճանեցաւ եւ Պօղոս Սիլանդիէր զինք սրբոց կարգը կը դասէ։ Ընթերցողք ազատ են ընտրել որն որ կ'ուզեն, իմ մասիս անպատեհութիւն մը չեմ տեսներ Պօղոսի բանից մէջ. Թէոդորա կրնայ սրբուհի մը համարուիլ, թէ ոչ բառին ընդհանուր իմաստովն, գոնէ մասնաւոր նշանակութեամբ. եկեղեցական սրբուհի մը որոյ նմանները շատ կան քրիստոնէութեան տարեգրութեանց մէջ։ Վերջին բառ մ'ալ։ Մեր այս համառօտ պատմութեան մէջ բազմիցս յիշեցինք Պրոկոպիոսի անունն որոյ «Գաղտնի պատմութիւն» անուն գիրքըն էր մեր առաջնորդը Թէոդորայի գայթակղալի վարուց մասին, այլ քննադատք ոմանք կը մերժեն այդ գրքի հարազատութիւնն։ Վերջին տարիներս Անտոնէն Տրպլիտուր, պատմութեան նշանաւոր ուսուցիչ, գիրք մը հրատարակելով, Պ. Սարտուի Թէոդորա անուն բանգործութեան առթիւ, խստիւ կը քննադատէ վերոյիշեալ Գաղտնի պատմութիւնն որոյ վրայ հիմնած էր ականաւոր թատերագիրն իւր բանաստեղծութիւն։ Քննադատը կ'ըսէ թէ Պրոկոպիոսի գրածը չէ սոյն գաղտնի պատմութիւնը. զի Պրոկոպիոսի այլ պատմական երկասիրութիւնք հրատարակուած են ի կենդանութեան հեղինակին, մինչ այս՝ տասնուեօթներորդ դարուն (1623ին) գտնուած է Նիգոլա Ալամանիի ձեռամբ. բաց աստի այդ գրքի շատ մասերը բոլորովին հակասական են Պրոկոպիոսի միւս պատմութեանց հետ ևլն. ևլն։ Հանրի Հուսէյ իւր նորագոյն պատմական գրքերէն միոյն մէջ կը գրէ. «Գորգիան կ'ըսէ թէ Թէոդորա պափլագոնական ծագումն ունէր եւ Անկիւրիայի հոյակապ ընտանեաց կը պատկանէր,—ուրեմն լարիչ ըլլալն առասպել մ'է։ Զոնարաս և Նիկեփոր կ'ըսեն թէ Թէոդորա Կիպրոս կղզին ծնաւ,—ուրեմն Կանաչներու կրկէսը ծնիլն առասպել մ'է.— Հնութիւնք Կ. Պոլսոյ անուն գրքին անանուն հեղինակը կ'ըսէ թէ Թէոդորա Սուրբ Պանտալէմոն եկեղեցին կառուցանել տըւաւ ճիշդ այն հողին վրայ ուր ատենօք խեղճուկ տան մը մէջ ապրած էր, բուրդ մանելով.— ուրեմն խառնակեցութեամբ ապրիլն առասպել մ'է»։ Ցիրաւի այս լաբիւրինթոսին մէջ անհնարին է Արիադնէի թելը գտնել։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Աշխարհահռչակ երկրախոյզ Պ. Սթէնլիի «Ուղեւորութիւնն ի Խաւարակուռն Ափրիկէ» որ Աւետէլի մէջ իբր թերթօն հրատարակուելով այնքան անյագութեամբ ընթերցուեցաւ հասարակութենէն, այս անգամ գրքոյկի ձեւով, եւ մէջն ունենալով մի յատուկ քարտէս ուղեւորութեան վայրացն, հրատարակութեան ելած է Բիւզանդեան գրատան կողմանէ, Աւետէլի մաքուր տպագրութեամբ, և Նուէրի համար ալ մասնաւոր գեղեցիկ կազմով, եւ կը վաճառուի ի գին 3 դահեկանի, նոյն գրատան մէջ, Սեղրոս խան թիւ 5, Ղալաթիա, և ամէն գրավաճառաց քով։

ԱՌ ԸՆԹԵՐՑՈՂՍ

Ստորագրեալս պատիւ ունի ներկայիւս ծանուցանել իր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ Եւրոպայի հռչակաւոր գործարաններէն այն ինչ բերել տուած է նոր և վերջին կատարելագործութեան համեմատ մեքենայներ, ժամանակիս պահանջմանց ըստ ամենայնի յարմար, որոնցմով կարելի է ամէն չափով և ձեւով լուսանկարներ արտադրել ի կատարեալ գոհունակութիւն ամենէն դժուարահաճ յաճախորդաց։

Մեր բազմաթիւ բարեկամք կարող են համոզուիլ մեր ըսածներուն պարզ այցելութեամբ ի մեր գործատուն, ուր կարող պիտի լինին ունենալ դիւրամատչելի գներով ընտիր և ամենամաքուր լուսանկարներ։ Ստորագրեալս միշտ անձամբ կը հանէ լուսանկարներն առանց երկրորդական պաշտօնէից ձեռքը ձգելու։

Արդէն 25 տարիներէ ի վեր մեր յաճախորդաց նկատմամբ մեր տան ունեցած բարւոք յարաբերութիւններն ինքնին բացայայտ ապացոյցներ են մեր ըսածներուն ճշդութեան։

Օդը երբ ամպոտ է, լուսանկարն երբէք տարբերութիւն չունենար. գործատանս մէջ թէ արանց և թէ կանանց համար մասնաւոր վարսայարդար մը կը գտնուի։

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
ՆԻԳՕԼԱՅԻ ԱՆՏՐԻՈՄԵՆՕ
99, Սուլթան [illegible], 99
129 Կ. Պոլիս 36—90

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Տպարան եւ Գրատուն
ԲԱՑԵՑԱՒ
Ն. Ճ. ԱՐԱՄԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Զագմագճըլար Եօգուշու
Ճակըրճեան խան, Թիւ 8, 9, 10, 11

Պատիւ ունիմ ծանուցանել արգոյ հասարակութեան թէ բարեյիշատակ Հօրս՝ Ճանիկ Արամեանի հանրածանօթ Տպարանն զոր ցարդ օտար ձեռներ կը վարէին՝ այս անգամ ուղղակի մեր վարչութեան ներքեւ առած եմ։

Այս առթիւ պէտք եղած միջոցներն ի գործ դրած եմ լիուլի գոհացնելու համար զամէն անոնք որ բարեհաճին իրենց վստահութեամբ պատուել զմեզ։

Տպարանիս մէջ կը գտնուին Հայերէն, Տաճկերէն, Գաղղիերէն, Յունարէն, Պուլկարերէն եւայլ ամէն լեզուէ տառեր՝ իրենց պարզ եւ զարդարուն տեսակօք։ Ինչպէս յառաջներս այսու եւս ամենամեծ խնամով պիտի տպագրուին ամէն տեսակ գրքեր, ինչպէս նաեւ հարսանեկան Հրաւիրագիրներ, Այցետոմսեր, Նամակագլուխ, Մահազդ եւայլն, եւն։

Տպարանս իրեն նշանաբան ընտրած է Գնոյ չափաւորութիւն, պարկեշտութիւն, փութաջանութիւն եւ այն ամէն հանգամանքներ որք յատուկ էին Ճանիկ Արամեան Տպարանին։ Կը հրաւիրուին Պաշ. Հեղինակք եւ Արգոյ Ազգայինք փորձով հաստատել մեր ըսածները։

ՆԵՐՍԷՍ Ճ. ԱՐԱՄԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ. — Գաւառներէ եկած յանձնարարութիւնք ամենայն ճշդութեամբ եւ փութով կը կատարուին։

ՍԳՕՏԻ ՄՕՌՈՒԻ ՁԿԱՆ ՕՇԱՐԱԿ

Կ. Պոլիս, 25 սեպտեմբեր 188

Պարոնայք Սգոդ և Պօուն,

Ցորմէ հետէ սկսած եմ գործածել ձեր Սգոդի Օշարակը, միշտ լաւ արդիւնքներ ունեցայ մանկանց խուլային և անարիւնութեան հիւանդութեանց քանի մը դէպքերու մէջ։

Իմ կարծիքս է թէ այս հաճոյ և յաջող պատրաստութիւնը միշտ նախամեծար համարուելու է Մօրուէ ձկան իւղէն և կը յանձնարարեմ զայն։

ՏՐ. Ա. ԱՆՏՐԷԱՏԷՍ
Նախկին բժիշկ Օսմանեան բանակին

ԲԱԹՐԻՕԹԻՔ
ԿԵՆԱՑ ԵՒ ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
PATRIOTIC Life and fire assurance Company
Հիմնեալ ի 1824

Դրամագլուխ	Անգղ.	Ոսկի	1,500,000
Վճարեալ դրամագլուխ	»	»	121,984
Պահեստի դրամ	»	»	250,000

Սոյն ընկերութիւնը դիւրամատչելի պայմաններով ամէն շէնք, կարասիք և ապրանք հրդեհի վնասուց դէմ կ'ապահովագրէ։

Տնօրէն ընդհանուր Թուրքիոյ
ԱԼՖՐԷԴ ՀՕՖՄԱՆ

Ապահովագրութեանց և այլ տեղեկութեանց համար դիմել առ
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղի տեսուչ
ՄԻՀՐԱՆ Ց. ՍԱՐԸԵԱՆ
Գործակալ Ապահովագրական Ընկերութեանց

Սթամպօլ, Պաղչէ-Գաբու Թիւ 27, մաքսատան դիմաց. 172

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

2

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԸՆԴ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 10,075,212
ՀԱՍՈՅԹ 1889 ՏԱՐՒՈՅ 2,170,355

ՆՕՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,781,300
ՀԱՍՈՅԹ 1889 ՏԱՐՒՈՅ 989,400

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. Նաև եթէ ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն Հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ տուժած վնասնին 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ Թիւ 22 և 22 ^կ· սենեակներն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԵՐԻ

Միւպայեա օլունաճագ վէ գարարը գաթիսի վէրիլէճէկի էվվէլճէ իլան գըլընան ֆասուլեա վէ փաթաթէսին իլուլըն եիրմի ալթընճը կիւնի գարարը գաթիսինին իճրասը վէ իրթէսի կիւնի եւուգաէ պէչ թէնզիլի գապուլը գաբըլըշտըրըլմըշ վէ ֆասուլեանըն պէհէր գըյեսի քըրք իւչ վէ փաթաթէսին եիրմի պէչ փարատա թալիպի եօհտէսինտէ պուլունմուշ օլտուղընտան իճրա թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

20 Իյուլ 1890 809
Նօ. 14 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԵՐԻ

Եէրլի իմալը սիեահ թէլաթին գըյեէյի ճէտիտ իքի եիւզ էլլի, պէհէր գըյեէի ճէտիտ օն ալթը ղրուշ։

Իպտէ մէվսիմի չիֆթասա լիւզումի միգտար ալընաճագ սիեահ մուշամմա եաղմուրլուք պէհէրի սէքսէն իքի ղրուշ։

Իպտէ մէվսիմի չիֆթասա Տէրսաաէթ վէ պիլատ սէլսէաէ պուլունան պիյատէմիչէ էմաքինի ասկէրիեէյէ գուրուլաճագ սօպալարըն վագայիեէսիլլէ նէվագըրը։

Եվրօբաքեարի կիւմէզ եիւն չէրիտ արշընը ճէտիտ օն իւչ պին պէչ եիւզ, պէհէր արշընը ճէտիտի օն բարա։

Շէքէր բէնկ բէվմատուք պէզլի արշընը ճէտիտի օն իքի պին պէչ եիւզ, պէհէր արշընը ճէտիտի իւչ ղրուշ օն փարա։

Պէեազ մատամբոլ արշընը ճէտիտ եիրմի պին, պէհէր արշընը ճէտիտի պիր ղրուշ օթուզ սէքիզ փարա։

Թահթա տօլապ տաէտ իւչ եիւզ էլլի սէքիզ, պէհէր տաէտի եիրմի սէքիզ ղրուշ։

Տէօրտիւնճիւ օրտուի Հիւմայունիչիւն միւպայեա օլունաճագ տօզուզ կէրահ իւչ բարմագ արիզընտա ամէրիգան թօբ պէչ պին, պէհէր թօբը էլլի պէչ ղրուշ։

Սարաճխանէ անպարը մէվճուտընտան ֆիրուխթ օլունաճագ։

Գըյէէ	Փարա	
1000	10	պաքըր թավալը
3000	15	բէմատ

Միւնագասաեա գօնըլան վէ սաթըլաճագ օլան պալէտատէ մուրագգամ էշեանըն իլուլը րումինին եիրմի ալթընճը չէհարշէնպէհ կիւնի գարարը գաթիլէրի վէրիլէպ, եիրմի եէտինճի կիւնի եւուգաէ պէչ թէնզիլաթլարը գապուլ օլունաճագլարընտան, թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

20 Իլուլ 1890 810
Նօ. 15 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԵՐԻ

Թարապուլուս ղարպ Ֆըրգասը իչուն մահալընտա թէսլիմ օլընմագ իւզրէ միւնագասաեա գօնըլան իքի եիւզ պին գըեէյի աթիգ ինկիլիզ փիրինճինին պէհէր գըեէսի իքի ղրուշ օն պէչ փարա վէ օն սէքիզ պին գըեէ սատէնին պէհէր գըեէսի օն իքի ղրուշա թալիպի եօհտէսինտէ օլուպ իլուլը րումինին եիրմի ալթընճը չիհարշէնպիհ կիւնի գարարը գաթիսի վէրիլէճէկինտէն պունլարըն իհաարնա պուրատա օլան թալիպլէրին մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիեէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

19 Իյուլ 306 808
Նօ. 13 3—3

ԷՄ. ՄԵՐՃԱՆՕՖ

ՄԷՅՏԱՆՃԸՔ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 54 ԵՒ 56
Կ. ՊՈԼԻՍ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել պատուարժան յաճախորդացս որք թէ՛ ի մայրաքաղաքիս եւ թէ ի գաւառս, որ ժամանակէ մ'ի վեր մասնաւոր խնամօք ընդարձակած լինելով գրպանի ժամացոյցներու առեւտրական ճիւղս, և ապրանոց մթերքս ճոխացուցած եմ զանազան տեսակ կոթէն լարուող և բանալիով նիքէլ, արծաթ և ոսկի ժամացոյցներով։ Ուստի կը խնդրեմ այն յաճախորդներէս որք կը չհաւատացին սոյն ապրանքին, իրենց գնումներն ընելէ առաջ անգամ մը գալ այցելել մթերանոցս ուր միշտ ի պահեստի կը կենան 3000էն աւելի ժամացոյցներ իւրաքանչիւրը 35էն մինչև 3800 դրշ. ի արժէքով։

Մեծաքանակ գնողաց համար մասնաւոր պայմաններ

ԴԵ՛Լ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻ

Տոքթոր Այերի ջերմային հիւանդութեան, այս դեղն՝ որ անխառն բաղադրութիւն մի է զուտ բուսեղինաց, է դառնահամ և ազդու կազդուրիչ ամէն տեսակ ֆիզիքական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճախճախուտ վայրերու ջերմոտ կլիմայից վատ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնն և ապաքինիչ ստոյգ յատկութիւնն երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդիւնքը ստոյգ գիտութեամբն։ Այս ֆիզիքական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր անվրիմարելի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդն, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն. որոց անունները տրուած է ջերմ և սարսուռ, թոգուն ջերմ, պարբերական ջերմ, ընդհատեալ ջերմ մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտն ապականեալ ծ թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճախճախուտ վայրերէ բուրեալ մահաբեր նիւթերով, կամ բաց ազբանոցներէ և ականներու ծակտիկներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչառութեամբ։

Այերի ջերմի ու տենդից դեղը կը ջնջէ այդ թունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնն և դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն ապահովապէս անվտանգ և անվնաս է և օգտակար ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգին համեմատ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ։ 30

COMP RUSSE

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՆԱՒԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Օր ամսոյ	Ժ. Ը. Ե.	Երթալիք տեղը	շոգենաւ
Բշ. 24 6	Եր.	Օտեսա	
Գշ. 25 7	5 Եր.	Աղեքսանդրիա	
Դշ. 26 8	10 Առ.	Անատոլու	
Դշ. 26 8	10 Առ.	Սեվաստաբոլ	
Եշ. 27 9	2 Եր.	Օտեսա	

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Գործակալութիւնն Ռուսական ընկերութեան ի Քիրէճ Գափու։ 26

Արտօնատէր Ա. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

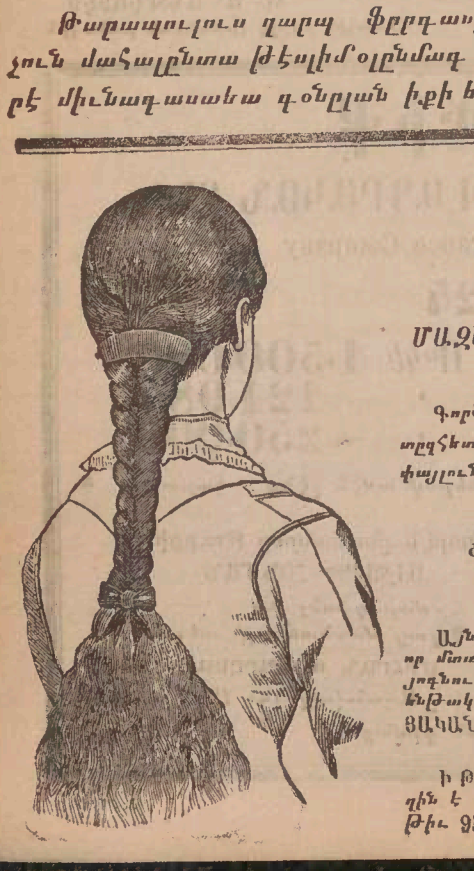

ROYAL VICTORIA

ՄԱԶԵՐՈՒ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

ԱՆՎՐԻՊԵԼԻ ԴԱՐՄԱՆ
ՄԱԶԵՐՈՒՆ, ՄՕՐՈՒՔԻՆ ԵՒ ՊԵԽԻՆ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԻՐԵՆՑ ՈՅԺՆ ԵՒ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ

Գործածութիւնը դիւրին. Կ'արգիլէ մազերուն թափիլը. Հետզհետէ բայց ապահով արդիւնք յառաջ կը բերէ. Բնական և փայլուն գոյն կուտայ մազերուն։ Գործածութիւնը բազմածախս չէ.

ՆԵՐԿ ՉԷ ՉԷ ԱՅՍ

Փափաքեալ արդիւնքն ընդհանրապէս յառաջ կուգայ 10—15 օր յետոյ

Այն անձինք որք ծանր հիւանդութիւններէ ելած են, անոնք որ մտատանջութիւններ ունին, կանայք որ կաթ տուած են և մեծ յոգնութեանց ենթակայ բոլոր մարդիկ իրենց մազերը կորսնցնելու ենթակայ են. այս պարագայից մէջ մանաւանդ ՄԱԶԵՐՈՒ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՎԻԳՏՈՐԻԱ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉԸ կոչուած է,

ՄԵԾ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՏՈՒՑԱՆԵԼՈՒ

Ի Թուրքիա մեծաքանակ վաճառման համար միակ կեդրոնատեղին է ԷՏՄՈՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ, Մթերանոց անգլիական, Վոյվոտա. Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա։ 601

ԼԱ ՌՈՒԱՆԷԶ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի 1837

Կեդրոնատեղի՝ 18, Սէն-Մառք փողոց, Բարիզ

Դրամագլուխ,	4,000,000	Գանձելի հասոյթք և պահեստի դրամ	3,900,000
Տարեկան հասոյթ	1,150,000	Վճարեալ վնասներն իբր	30,000,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ կալուածներ, վաճառք և կարասիք, նպաստաւոր պայմաններով և չափաւոր գներով։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ի գրասենեակ ընդհանուր գործակալութեան, Ղալաթիա, Մահմուտիյէ փողոց, Թիւ 2, Ճէրէճեան խան, Գամոնտոյի Պանգային դիմաց։

25

Ընդհանուր գործակալք Թուրքիոյ ՍԻՄՈՆ ՔԱՑՍԼԸՐԵԱՆ և ԸՆԿ.

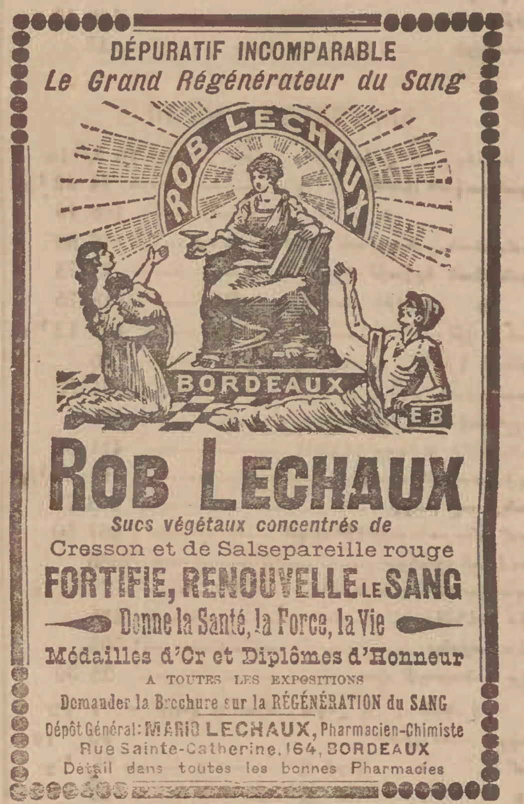

DÉPURATIF INCOMPARABLE
Le Grand Régénérateur du Sang

ROB LECHAUX

Sucs végétaux concentrés de
Cresson et de Salsepareille rouge
FORTIFIE, RENOUVELLE LE SANG
Donne la Santé, la Force, la Vie
Médailles d'Or et Diplômes d'Honneur
A TOUTES LES EXPOSITIONS
Demander la Brochure sur la RÉGÉNÉRATION du SANG
Dépôt Général: MARIO LECHAUX, Pharmacien-Chimiste
Rue Sainte-Catherine, 164, BORDEAUX
Détail dans toutes les bonnes Pharmacies

ՇԱՆԹԱՀԱՐՈՂ ԹՈՐՏ ԹՐԱՑԲ

ԳՈՒՍՈՅԻ ԿՈՏՈՐԻՉԸ

Կ'ոչնչացնէ մուկ, խլուրդ, կուզ, աղուէս, եւ կրծողներու ամէն դասը.

Ուրիշ ամէն արտադրութիւններէ գերազանց. Աննման յաջողութիւն. Առէք եւ դատեցէք.

Միակ արտադրութիւն որ չպարունակեր ո՛չ ֆոսֆոր, ո՛չ արսենիք, ո՛չ սդրիքնին, ո՛չ [illegible], ո՛չ [illegible]։ Ո և է վտանգ չունի ընտանի անասնոց համար։

Բարիզի 1889ի Ցուցահանդէսին մէջ առաջին մրցանակ եւ ոսկի շքադրամ

ԱՆՍԱՀՄԱՆ ԿԵՐՊՈՎ ԿՐՆԱՅ ՊԱՀՈՒԻԼ

ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ ԴԻՒՐԻՆ — ԱՐԴԻՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎ

Անվրէպ և աննման միջոց՝ բնաջինջ ընելու համար կրծող անասունները որք ամէն բան կ'ոչնչացնեն և կը լափեն տուներու, հիւանդանոցներու, զօրանոցներու, ագարակներու, մաքսատանց, նաւարանաց, ո և է հաստատութեանց, գործարաններու և գաշտօրէից մէջ։

1889 դեկտեմբեր 24ին, Լինդըի [Անգլիա] նահանգին բնակարանները և դաշտերը արշաւեցին մի լիմնաւոր մուկեր, որք մինչև իսկ տղաքները կը խածնէին։ Լինդըի նահանգային խորհուրդը, ժողով գումարելով անցեալ դեկտեմբեր 2ին, արհեստից և երկրագործութեանց վնասաբեր այդ անասունները ոչնչացնելու համար ընդունեց ԹՈՐՏ ԹՐԱՅՔ աննման բաղադրութիւնը, որ մէկ քանի օր յետոյ գիտական ճշմարիտ յաջողութիւն մը ունեցաւ և բնաջինջ ըրաւ անասունները,

Թուրքիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ և Յունաստանի համար միակ կեդրոնատեղին է ԷՏՄՈՆՏ ՔԱՐՈՒԱՆԱ, անգլիական ընդհանուր մթերանոց, 95, 97, Եուքսէք-Գալտըրըմ, Վոյվոտա, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս։ 601

ՍԱԼԻՃ ՍԸՏԳԸ

ՊՈԼԻՍ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՊԱՅԱԶԻՏ, ՕԴՃՈՒԼԱՐ ՊԱՇԸ ԹԻՒ 61

Արանց, կանանց և տղայոց համար ամէն կարգի գեղեցիկ ու դիմացկուն կօշիկներ կը պատրաստուին Ֆրանսական առաջնակարգ ապրանքներէ։ Այս խանութը դիմող յաճախորդք մեծապէս գոհ պիտի լինին մանաւանդ գներու աժանութենէն։ 2 Թիւէն 4 Թիւ կօշիկներու կարով պատրաստուածները հինգ ղրշ աւելի պիտի ըլլան փայտէ գամով պատրաստուածներէն։ 4 Թիւէն 6 Թիւի համար 5 ղրշի յաւելուած մը պիտի ըլլայ այդ տարբերութեան վրայ։

Ղրշ.	տեսակ	Ղրշ.	տեսակ
85	ամէն տեսակ կարով պօթին կալոշ	33	կնոջ մուճակ
52	սկարբին կարով	40	պալատական կալոշ
140	կալոշով մոյկ կարով	70	կնոջ համար պօթին կալոշ
65	պօթին կարով	45	16 Թիւէն մինչ 21 Թիւ պօթին կալոշ տղայոց համար
80	մէստ կալոշ գամով	150	Թէլաթին և ուղտի մորթէ մոյկ
140	ամէն տեսակ մոյկ		
160	փայլուն մորթէ մոյկ		

Տղայոց յատուկ կօշիկներու 21 Թիւէն վեր եղածներուն համար հինգ ղրշի յաւելուած մը պիտի ըլլայ։ Յատկապէս յանձնարարուած կօշիկներու համար հարիւրին տասը յաւելում մը պիտի ըլլայ այս գնոյն վրայ։ 143 20—24

Լ'ԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ
L'AVENIR DES FAMILLES

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՍՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱԳԼԽՈՑ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ

ԸՍՏ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԳԱՂԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
61, ՌԷՓՈՒՊԼԻՔ ՓՈՂՈՑ, ԼԻՈՆ 61 (ՖՐԱՆՍԱ)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽՔ	ՄԻՆՉԵՒ ՑԱՅՍՕՐ ԵՂԱԾ Վ.ՃԱՐՄՈՒՆՔ
80,000,000 Ֆրանք	1,500,000 Ֆրանք

Լ'ԱՎԸՆԻՐ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ, որ հաստատուած է նպաստելու համար փոքր խնայողութեանց, արագ զարգացում մ'ունեցած է։ Իւր նպատակն է որոշեալ պայմանաժամի մէջ վերակազմել դրամագլուխն։

Ընկերութեան գործառնութիւնք բազմադիմի են, ինչպէս շարժական արժէից և փոխ տրուած դրամագլխոց ապահովագրութիւն, կորուսեալ դրամագլխոյ մը վերակազմութիւն, Երաշխաւորութիւնք և Գլխագործք՝ փոխառութեանց և ճարտարարուեստից և վաճառականութեան մէջ գործածուած դրամագլխոց, մանկանց համար օժիտք, հանգստեան մնաուկ ծերութեան համար, ցկեանս եկամուտներու կազմութիւն, ի մի բան այն ամէն գործառնութիւնք որոց նպատակն է խնայողութիւն։ Ընկերութեան Պոլսոյ գործակալութիւնն սկսած է 1881 Յունուար 1 էն։

Տեղեկութեանց և բաժանորդագրութեան համար դիմել առ Պետրոս Էֆէնտի Անտարճեան, գործակալ Ընկերութեան ի Կ. Պոլիս, Թաշ խան, Թիւ 40, Պահչէ Գաբու, Պոլիս։ 5

PAPIER FAYARD ET BLAYN

ՎԱԹՍՈՒՆ տարուընէ աւելի յաջողութիւն կը յանձնարարէ զնա ի բուժումն հարբուխի, կուրծքի բորբոքման, յօդացաւի, ցաւերու, վէրքերու, կէշտերու եայլն։
Կը ծախուի բոլոր դեղարանաց մէջ։ (փնտռել մեր ստորագրութիւնը։) 85

EMULSION SCOTT

(ՍԳՈԴԻ ՕՇԱՌԱԿ)

ՄՈՐՈՒԻ ՁԿԱՆ ԶՈՒՏ ԻՒՂ

Իբօֆօսֆիթ կրոյ և սոտայով

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԳՈԴԻ և ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Եորք։

Կաթին չափ ախորժահամ է

Մորուի ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, Իբօֆօսֆիթներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճղածուութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն։

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։
Գործակատարք ի Կ. Պոլիս ՀԱՄՄԸՐ ԵՒ ՀԻՐՁԵԼ 605

ՇԻՐՔԵԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

ԿԻՐԱԿՆՈՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

12

1890 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Վօսփորէն իջնող շոգենաւներ

12 — Արնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիք.
12 — Եէնիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ի. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
12 — Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Պէշիք.
12 — Պէյգօզ Բաշպ. Չուպգ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
12 30 Ի. Ա. Գավագ Եէնիմ. Մէզար. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Ի. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
1 15 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Ըսթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ի. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
1 30 Պէօյիւքտ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիքթաշ
2 15 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ, Եէնիք. Միրկ. Պօյճ. Ի. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
3 — Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաշպ. Չուպգ. Գանլըճա Ա. Հիս. Գանտլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկտ.
3 15 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիքէօյ Ըսթէնեա Միրկ. Պօյաճք. Ի. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ. Օրթագ. Պէշիկ.
4 15 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Պէշիկթաշ
4 30 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Ըսթէնեա Միրկ. Պօյաճք. Ի. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ, Օրթագ Պէշիքթաշ
5 45 Եէնիմ. Մէզար. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ի. Հիսար Պէպէք Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթագ. Գուզկ. Պէշիք.
7 — Եէնիմ. Մէզարպ, Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշպ. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Ի. Ա. Հիսար Գանտլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթագ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
7 45 Ա. Ի. Գավ. Մէզպ. Պէյիւք. Թարպ. Եէնիք. Ըսթէն. Միրկէօն Ի. Հիսար Պէպէք. Արնվ. Օրթագ. Պէշիկ.
8 45 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
9 20 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Պօյաճ. Ի. Հիսար Պէպէք Արնվ. Օրթ. Պէշիկ.
10 15 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Ի. Հիսար. Արնավ. Գուրչ. Օրթագ Պէշիկ.
10 30 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ Թարապեա Պէյգօզ Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Չէնկլ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Իւսկտ.
11 — Մէզպ. Պէօյ. Թարպ. Եէնիք. Պօյաճ. Ի. Հիսար Պէպէք Արնվ. Օրթ. Պէշիք.

Կամուրջէն ելնող շոգենաւներ

12 30 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ի. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք Մէզպ. Եէնիմ.
2 — Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճա Չուպգ. Բաշպաղճէ Պէյգօզ Թարպ. Պէօյք. Մէզարպ. Եէնիմ.
2 [illegible]0 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ի. Հիսար Միրկէօն Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզպ. Եէնիմ.
3 — Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ի. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշպ. Պէյգ. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմ.
3 15 Պէշիկ. Օրթագ. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք Ի. Հիսար Պօյաճգ. Ըսթէնեա Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
3 45 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաշպ. Պէյգօզ Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
4 — Պէշիքթ. Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ի. Հիսար Պօյճ. Ըսթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզար. Եէնիմ.
5 — Իւսկ. Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ի. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզպ. Եէնիմ. Ի. Ա. Գավագ
6 — Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթագ. Արնավ. Պէպէք Ա. Ի. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյ. Մէզարպ. Եէնիմ.
[illegible] 15 Պէշիք. Իւսկ. Գուզկունճ. Օրթագ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտլ. Ի. Հիսար Պօյաճ. Գանլըճա Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզպ. Եէնիմ.
8 30 Պէշիքթաշ Օրթ. Արնվուտ. Պէպէք Ի. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Եէնիմ.
9 30 Պէշիկ. Օրթագ. Գուրչ. Արնավ. Ի. Հիսար Պօյաճ. Գանլըճա Եէնիք. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
10 [illegible]0 Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ի. Հիսար Միրկէօն Ըսթէնեա Եէնիք. Թարպ. Պէօյք Մէզարպ. Եէնիմ.
10 5 Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Չուպուգլը Բաշպ. Պէյգ. Թար. Մէզ. Ի. և Ա. Գավագ։
11 20 Պէշիքթ. Օրթագ. Արնավ. Պէպէք Ի. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Եէնիմ.
11 10 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճա Չուպք. Բաշպ. Պէյգօզ
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանք.
12 — Պէշիք. Օրթագ. Արնավ. Պէպէք